

Terezínská iniciativa 34

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

březen 2006

Rozhovor s Ing. Janem Horníčkem - strana 6

Rozhovor s Gaby Flatow - strana 7

Petr Pithart v Senátu 27. ledna - strana 3

Přemysl Sobotka a Marta Kottová v Senátu - strana 2

Prohlášení Terezínské iniciativy - strana 5
Nové podmínky pro poskytování finanční pomoci
obětem perzekuce - strana 14

Památník Terezín v minulém roce - strana 17
Institut TI v roce 2005 - strana 18
Pozvánka na sněm TI - strana 20

27. LEDEN - DEN PAMÁTKY OBĚTÍ HOLOCAUSTU A PŘEDCHÁZENÍ ZLOČINŮM PROTI LIDSKOSTI

Dne 27. ledna t.r. se poprvé od uzákonění Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti sešlo v budově Senátu PČR slavnostní shromáždění k uctění tohoto významného dne.

Přítomné bývalé vězně pozdravili představitelé ministerstev kultury, obrany a zahraničí, Federace židovských náboženských obcí, Židovské obce v Praze a dalších organizací. Senátoři přerušili svá jednání a přišli mezi pozvané do Rytířského sálu.

Hlavní projevy přednesl předseda Senátu Přemysl Sobotka a jeho místopředseda Petr Pithart.

Následovala vystoupení bývalých vězňů Roberta Bartka a Anny Hyndrákové, která zaujala svým neobyčejně působivým vyprávěním. Romské oběti holocaustu připomněl jejich zástupce Čeněk Růžička.

Přítomní také pozorně vyslechli moudrá slova senátora knížete Karla Schwarzenberga.

Slavnostní zasedání bylo zakončeno koncertem známých umělců Jiřího Hoška a jeho dcery Dominiky.

ZÁŠTITA

Projev předsedy Senátu PČR Přemysla Sobotky na slavnostním shromáždění u příležitosti Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti. Senát, Rytířský sál, 27. ledna 2006.

Sešli jsme se zde v Senátu Parlamentu České republiky, abychom si připomněli datum 27. ledna, které se stalo již před mnoha lety pietním dnem obětí holocaustu a politických vězňů druhé světové války, kdy za základ tohoto výročí bylo vzato datum osvobození nacistického vyhlazovacího koncentračního tábora Osvětim.

Tato hrůzná továrna na smrt je po desítky let místem, které navštěvují lidé z celého světa, aby s pohnutím viděli, k jakým obludným zločinům mohou člověka dovést nenávislné ideologie typu nacismu a antisemitismu. I v naší vlasti můžeme navštívit místa, která jsou hořkým mementem této smutné historie.

Každý normální a jen trochu historie znalý člověk stojí zdrcen v Terezíně u památníku obětí holocaustu před terezínskou Malou pevností. Každým slušným a soudným člověkem otřese návštěva pražské Pinkasovy synagogy, když prochází kolem desetitisíců jmen českých a moravských Židů, kteří se stali, stejně jako miliony jejich bratří a sester po celé Evropě obětí nacistického fanatismu. S pohnutím musím myslet na tyto oběti a s úctou potom stát zde před těmi z vás, kteří tímto peklem prošli a jsou dodnes živou výzvou pro to, abychom k temným kapitolám naší evropské historie nebyli lhostejní.

Když končila druhá světová válka, sliboval si celý civilizovaný svět, že již nikdy nedopustí, aby se něco tak strašného jako holocaust opakovalo. Proto mělo a stále má smysl si hrůzy holocaustu připomínat, přestože zprvu málokdo pochyboval, že bude možné ve stínu milionů mrtvých holocaust v budoucnosti jakýmkoliv způsobem znevažovat.

Nemohu proto v žádném případě souhlasit s bagatelizováním holocaustu, když se dává do jedné roviny utrpení Židů za druhé světové války s poválečným odsunem Němců z českého pohraničí. Tyto události jsou nesrovnatelné, zakrývají historické souvislosti, směšují příčiny s následky, a ve svých důsledcích v zájmu krátkozrakých politických cílů nevkusně zneužívají památku obětí holocaustu.

Bohužel existují i nebezpečnější jevy. Primitivní zlostný antisemitismus opět živí rasistické předsudky napříč tímto světem od Teheránu až po sotva zletilé skinheady v Praze, Drážďanech či Londýně. Tato zášť vede stále častěji k extremistickým projevům a cynickému popírání historie holocaustu. Dnes se ovšem tito lidé neštítí dovolávat se svobody slova, ačkoliv sami by ji v případě své vlády nikdy nedopřáli druhým. V tom jsou si vyznavači totalitních ideologií od nacistů až třeba po komunisty úžasně podobní.

Nezbývá, než opět burcovat všechny slušné lidi k aktivnímu odporu proti všem formám zla a demagogie, které se staví proti základním principům humanismu a demokracie. I z malých a zdánlivě marginálních projevů obhroublosti a netolerance k názorům a životu druhých může vyrůst zlo do katastrofálních rozměrů.

Mějme to proto vždy na paměti.

Foto: archiv Senátu PČR

Foto: Milan Kalina

PROJEV PETRA PITHARTA, 1. místopředsedy Senátu PČR

Sešli jsme se tu dnes v tomto sále potřetí: teprve podruhé za dobu, kdy je už i v českých kalendářích 27. leden označen jako „Významný den: Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti“.

O čem to svědčí? Proč až po tolika desetiletích pocítili lidé, a to nejen u nás, potřebu připomínat si den, kdy byl před jedenašedesáti lety osvobozen vyhlazovací tábor Osvětim, také oficiálně?

Není to jen proto, že přirozeně ubývá lidí, kteří přežili holocaust, a že tedy živé vzpomínky vybledají. Naopak, o holocaustu se v posledních letech mluví častěji než dříve. Mluví a píše se však o tomto nejhlubším pádu lidskosti častěji proto, že všude na světě přibývá také hlasů, které zpochybňují či popírají, že se stalo, co se stalo. Hnutí popíračů holocaustu nabírá na síle. Nejen v cizích zemích, ale i u nás. Populární pseudohistorik David Irving je v rakouském vazebním vězení, ale brožuru *Osvětim - fakta versus fikce*, kterou sepsal jistý Rudolf Seidl, rozesílá po našich školách jakýsi zdejší Národní vzdělávací institut. Seznam jmen tzv. historických revizionistů doma i ve světě by byl velmi dlouhý, letos jistě mnohem delší než před deseti lety.

Pozor, revizionistům nejde o jiná fakta, třeba o to, že zavražděných bylo méně. Jde jim o to, aby mohli tvrdit, že holocaust si Židé zlovolně vymysleli. Že nejsou oběťmi nacionálního socialismu, naopak, že oni jsou vinni za následky druhé světové války. Opět chtějí dokázat, že za vším je nikoli omyl, dejme tomu přehánění, ale celosvětové spiknutí Židů. Tento tzv. revizionismus nemá s historiografií nic společného, je to opět starý antisemitismus, jakkoli se dnes tváří vědecky. *Protokoly siónských mudrců* v nejnovějším balení. Cílem nenávisti jsou stále méně často jednotliví Židé a stále častěji něco jako „kolektivní Žid“, stát Izrael. Židovský stát.

A mnozí lidé dnes, zejména frustrovaní a dezorientovaní lidé, a takových, díky povrchním médiím přibývá, chtějí slyšet o spiknutích, o tom, že všechno je jinak, že všim hýbou za scénou spik-

lenci. Že oni, tedy pouzí diváci, kibicové, kteří nehnou prstem, dělají jen dobře, když pro nic ani proti ničemu nehnou prstem a jen kibicují, protože všechno je přece domluveno, prodáno, zraženo už dávno předem. Takoví lidé naslouchají i mnoha jiným nesmyslům, na pováženou však je, že spiknutí právě Židů je pro ně něco povědomého, co všichni tak nějak už znají, něco, co tu už bylo, a není tedy přece možné, aby na tom nebyl aspoň kus pravdy.

Vždycky se u příležitostí, jako je tato, říkávalo: aby se už nikdy nemohlo opakovat. A myslí se přitom, že se to určité opakovat už nebude, nemůže, ale že se to sluší říci. Dnes musíme mluvit mnohem hlasitěji, protože víme, že genocidy se opakovat mohou. Víme to, protože se totiž opakují. Lhostejno, v jakém rozsahu. Na genocidě je podstatný cíl: tak či onak je tím cílem konečné řešení. Jednou provždy a všichni, do jednoho. Na Balkáně se docela nedávno dotkly genocidy znovu i našeho světadílu. Ano, dnes musíme říci, že genocidy se mohou docela dobře opakovat. Nestačí proto jen vyjádřit přání, aby se neopakovaly. Mezinárodní soud v Haagu nesoudí za obyčejné vraždy.

Máme však i důvody k naději: Evropané konečně, po poslední válce, po nacismu, po gulagu a po genocidách na Balkáně, pochopili dvě důležité věci: že i nemyslitelné může někdo znovu vymýšlet a především jiní mohou uskutečňovat, nejen s nenávistí, ale třeba i jen s lhostejností loajálního, pilného úředníka. Pochopili také, že něco takového může být uskutečněno nejspíše právě tehdy, když lidé si začnou být příliš jisti sami sebou, svou lidskostí.

Od jisté doby tedy Evropané nemají o sobě bůhvíjak vysoké mínění, vědí, že mohou selhat, omluvit si jakoukoli lhostejnost, uvěřit i zločincům, nechat se svést. Protože už selhali, protože už uvěřili, protože už byli lhostejní, když měli jednat, protože se už nechali svést.

Věřím, že Evropané navíc ještě vědí i to, že právě ty nejceněnější a nejkřehčí hodnoty, demokracie a lidská svoboda, jsou buď pro všechny, anebo pro nikoho. Rozdíl v tom, kdy je ztrát první z nás a kdy ten poslední, je rozdílem jen v čase. A ten je kratší, než jsme tušili. První jdou na řadu nepřátelé státu, vlastní, národa, rasy a třídy, na kterých se shodne většina, nakonec jde o krk či alespoň o svobodu i většinu té většiny. Ukázalo se tak nad slunce jasně, že to, co je nejkřehčí, čeho je vždycky nedostatek, je tedy ke všemu ještě nedělitelné. Nelze je pěstovat pro jedny a nedopřát je druhým, všem. Ukázalo se, že mnozí Evropané ve jménu nejvznešenějších ideálů právě toto pošetile dělali a od jisté doby i z tohoto důvodu o sobě nemají příliš vysoké mínění.

Evropané tak o sobě ztratili iluze, které by možná nikdy neměli, kdyby neměli za sebou věk sebezbožňujícího pyšného rozumu a přitom potlačeného citu, umlčeného srdce - myslím 18. a 19. století. Dnes ztratili poslední pocity nevinnosti. A je dobře, že je ztratili. Kolektivní pocit nevinnosti je totiž velmi nebezpečný pocit: nechrání nás před námi samotnými. Dává nám právo dělat jiným, co bychom si jinak z opatrnosti nedovolili.

Skeptická Evropa neztratila vůli k obraně, ale není už ochotna šířit po světě dobro silou, protože ví, jak takové sebelépe myšlené mise, například kolonialistické, skončily.

I my jsme v tomto smyslu už Evropané. Vzpomenu tu na tryznu v Terezíně v roce 1998, kdy jsem tam spolu s možná tehdy překvapenými účastníky slyšel z ústa zemského rabína Karola Sidona možná více slov o Romech než o Židech. Tato slova byla výrazem tohoto poznání, této evropské moudrosti, pozdní, ale přece, která už ví o nedělitelnosti lidské svobody, lidských práv. Přesto jsme dnes svědky zpochybňování romského holocaustu také u nás. Spor o to, zda tábor v Letech byl „koncentrační“ či jen „sběrný“, když pro mnohé končil v Osvětimi a pro 241 dětí u zdi hřbitova v Miroticích, je nejen mimořádně nechutným sporem, ale vrací nás o desítky let zpátky.

Účinnou hráz proti popíračům konečných řešení nepostaví ►

soud s Irvingem ve Vídni či soudy kdekoli jinde, nepostaví ji totiž zákazy a tresty, i když jsou asi nutné. Musíme se co možná všichni lidé dobré vůle postavit na obranu každé pohrdané či podezříváné menšiny, nejenom když jde o jejich bytí či nebytí, ale i když jde o ta jejich práva, která nárokuje pro sebe jako pro většinu.

Poslední, nejdůležitější poučení z moderních dějin nám přece říká, že osud příslušníků i těch nejméně vážených menšin, je-li s jednotlivci z nich zacházeno paušálně právě jako s příslušníky menšin, předjímá i osud příslušníků většiny. Každá většina je většinou jen z jednoho určitého hlediska; z jiných hledisek se skládá

zase jen z menšin. Všichni, každý z nás, patříme k nějaké menšině, jen si to často uvědomíme, až když je pozdě, až tehdy, když se ocitneme v tísní. Bohorovnost „nás, kterých je přece většina“, jak se říká, je spolehlivou cestou do pekel. Kdo toto poučení přeslechl, nepochopil nic, a pracuje nevědomky i na svém ponížení, i na své diskriminaci, i na svém utrpení.

U toho dnes skončím, uprostřed dnešních sporů. Ve jménu šesti milionů Židů, statisíců Romů a homosexuálů, zavražděných v Osvětimi a nejen v ní.

Za rok na shledanou. Do té doby však nesmíme mlčet.

REZOLUCE OSN 60/7

Tom Luke, známý našim čtenářům z mnoha zajímavých článků, vystoupil 27. ledna 2006 na půdě OSN v New Yorku při schvalování rezoluce 60/7 k památce holocaustu. Vylíčil tam své životní osudy, aby na vlastních zážitcích z nacistických táborů vyzvedl důležitost této rezoluce. Pro nás je v jeho projevu hodna zmínky pasáž, kterou citujeme:

„... po příjezdu do Mauthausenu, předurčen k likvidaci, mě objevil pro mne tehdy neznámý český politický vězeň Ota Nesvadba, učitel. Ten mě navrátil životu, když už jsem byl na jeho hraně, a zachránil mě, opakovaně riskuje vlastní život. Byl to člověk, který přes své dlouholeté věznění zůstal svobodný ve svém srdci.“

Takováto prezentace před shromážděním OSN nás může těšit, možná, že i ona přispěla k přijetí rezoluce 60/7.

VZPOMÍNAT NESTAČÍ

Vzpomínkový večer ke Dni památky obětí holocaustu ve Španělské synagoze, 26. 1. 2006.

Projev přednesla Michaela Vidláková.

Zítřka bude 27. ledna. Toto datum je zapísáno v kalendáři mnoha zemí jako den památky obětí holocaustu. Toho dne v r. 1945 sovětská armáda vstoupila do Osvětimi. Bývalí vězňové ale stejně raději toto místo nazývají jinak, protože Osvětim - to bylo kdysi obyčejné polské městečko a v něm vcelku pokojně žil i značný podíl židovských obyvatel. Teprve nacisti tam zřídili koncentrační a vyhlazovací tábor s nekonečnými řadami baráků a s plynovými komorami - to místo hrůzy a smrti jménem **Auschwitz**. Ano, tento tábor byl 27. ledna osvobozen. **Jenže osvobozením Auschwitzu holocaust ještě zdaleka neskončil.** Z bývalých desítek tisíc vězňů tam totiž v té chvíli zbyla ani ne desetina. Ostatní byli ještě i v posledních dnech před blížícím se osvobozením z tábora evakuováni. Slyšela jsem o těchto úděsných zážitcích vyprávět člověka, který tím prošel, a neumím si ani představit, jak vůbec bylo možné zůstat naživu. Tisíce vyčerpaných mužů a žen hnali 3 dny pěšky na 65 kilometrů vzdálené nádraží, v krutých mrazech, bez jídla, bez pití, ve vězeňských hadrech, místo bot často jen v dřevácích, noci trávil schouleni k sobě venku na sněhu. Mnozí zmrzli nebo byli cestou zastřeleni, když už nemohli jít dál. Vězně, kteří tyto pochody

smrti přežili, pak odvezli do různých koncentračních táborů v Německu a Rakousku a čekaly je další 4 dlouhé měsíce útrap, kdy ještě mnoho z nich zahynulo.

Proč tedy teď připomínáme právě osvobození Auschwitzu, když se týkalo jen tak malé části vězňů? Mimo jiné i proto, že v dnešní době, více než 60 let poté, se objevují nové a nové knihy, letáky a proslovy, které popírají holocaust a zejména vyhlazovací úlohu Auschwitzu. Pseudovědci a lžihistorikové vymýšlejí argumenty, které zdánlivě dokazují nemožnost takto masového vyhlazování, jeho technickou neproveditelnost, že **prý** krematoria nemohla spálit tolik těl, Cyklon B byl **prý** užíván jen na hubení hmyzu, úbytek 6 milionů Židů, kteří chybějí v počtech obyvatel Evropy, se **prý** objevuje v přírůstku obyvatelstva jiných částí světa atd. Přiznám se, že tyto knihy jsem sama nečetla, nemám sílu to číst. Stačilo mi pár letáků. Každé pomýšlení na holocaust bolí, ale tohleto číst je přímo dusivý pocit. Je mi, jako by všechny ty mrtvé, které tenkrát zavraždili, dnes touhle obludnou lží znovu ještě uráželi a ponižovali. Proto „stěžejní díla“ popírající holocaust znám jen z do-slechu.

Zato znám dost lidí, kteří mají na předloktí vytetováno modravé číslo z Auschwitzu a kteří viděli, jak pohyb esesákovy ruky poslal jejich nejbližší na cestu do plynu, lidí, kteří denně dýchali kouř krematorií, slyšela jsem vzpomínky členů Sonderkomanda, kteří museli likvidovat mrtvé z plynových komor. Já s rodiči měla to štěstí,

že nás z Terezína už dál nedeportovali - celý řetěz náhod tehdy napomohl tomu, že jsme unikli smrti. Ale v Auschwitzu skončili má přibuzní, děda, babičky, strýček, má kamarádi z terezínského dětského domova ... Zůstaly jen hromady vlasů, brýlí, kufrů, dětských botiček - ne, ty nepatřily vybombardovaným z německých měst, jak se snaží argumentovat popírači holocaustu. S neuvěřitelnou drzostí **záměrně ignorují** tisíce svědectví, která vyvracejí jejich falešná tvrzení. Nejspíš počítají s tím, že opakovaná lež může být nakonec přijata za pravdu.

V Německu a v Rakousku je popírání holocaustu trestným činem, za nějž lze trestat i mnohaletým vězením. Chápu to tam možná i jako uznání zodpovědnosti za svou historickou vinu. A dobře si uvědomují, **kdo a co a jaké důvody** za tím popíráním stojí.

Naproti tomu mnoho jiných států, mezi nimi bohužel i Česká republika, popírání holocaustu toleruje pod záminkou, že k demokracii patří svoboda slova, svoboda projevu, svoboda tisku. A tak se ptám, **znamená právo na svobodu slova i právo na evidentní lež?** Znamená právo na svobodu projevu a tisku i právo popírat ty nejstrašnější zločiny? To **není jen** znevažování památky mrtvých. Bagatelizace minulých zločinů představuje nebezpečí pro morálku celé společnosti.

I svoboda přece musí mít své mantinely. Co na to naši zákonodárci? Jak dlouho budou v tomto směru hrát mrtvého brouka? **Pomůže jeden významný den v kalendáři,** když není podložen důraznou a hlavně

důsledně dodržovanou legislativou, a když ani **prevence** ve formě výuky ve školách není na tuto problematiku dostatečně zastřešena?

Možná někdo namítne, že je den vzpomínek, a já sem vnáším soudobou politiku. Ale ať se nám to líbí nebo ne, **vzpomínat nestačí**. Otázka zní, co můžeme dělat? A děláme vše, co můžeme? Obávám se, že ne dost.

Vezměme příklad: 28. října 2005 ohlásili čeští neonacisté manifestaci u německého velvyslanectví, kde hodlali protestovat proti procesu s Zündelem, který byl právě v té době jako popírač holocaustu postaven v Německu před soud. Pro svou - úředně povolenou - manifestaci si vzali za záminku Zündelovo právo na svobodu projevu a požadovali jeho propuštění. Sešlo se jich tam nemnoho. Snad k padesáti.

Ale na druhé straně policejních zábran stálo tehdy mnohem více jejich odpůrců, těch, kdo vnímají hrozbu takovéto ideologie a považovali za svou povinnost dát najevo **svůj protest** proti nim. Sešli se tam lidé přeživší holocaust i další členové židovských organizací, příšli členové a příznivci hnutí Tolerance, umělci, novináři, někdejší disidenti a další, prostě lidé, kteří vědí, že zlu je nutno se postavit. Proslovy vyholených „nácků“ sice přehlušili, ale naše představitel se tím vyburcovat nepodařilo.

Jenže když o pár týdnů později neonacisté, tentokrát u rakouského velvyslanectví, opět manifestovali proti zatčení dalšího falešného „historika“ Irvinga v Rakousku, jejich odpůrců přišlo už jen málo. A na manifestaci před slovenským zastupitelstvím skoro nikdo. Proč? Nevím. Někdy propadáme pocitu marnosti, někdy se poddáváme

vlastní pohodlnosti. Ale všichni bychom měli mít na paměti, že **prozatím není nejnebezpečnější tahle menšina fanatických křiklounů. Nebezpečnější je, že ta slušná většina k tomu mlčí. A ještě nebezpečnější je lhostejnost či laxnost zákonodárců a politiků**. Protože díky tomu se nacisté už jednou dostali k moci. A o tu jim jde i dnes. Jenže potom už by bylo pozdě. Pak už by o právu na svobodu nemluvili.

Proto připomínáme minulost. Nejen z piety k našim mrtvým, **ale aby si veřejnost a politici uvědomili, že proti hrozbě nacismu je nutno jednat, tady, teď a neustále**, že demokracii je nutno soustavně bránit, aby se dějiny neopakovaly. Proto je 27. leden významným dnem nejen pro bývalé vězně, ale především jako memento pro budoucnost celé společnosti.

TRYZNA V TEREZÍNĚ

Letošní tradiční květnová terezínská tryzna se koná v neděli dne 21. 5. 2006 od 10.00 hodin.

Autobusovou dopravu zajišťuje TI a prosíme všechny zájemce, aby se včas přihlásili do sekretariátu TI na telefonním čísle: 222 310 681.

V rámci programu Pražského jara bude připomenuta jedna z nejpohnutějších kapitol hudební historie z období holocaustu - uvedení Verdiho *Rekviem* v terezínském ghettu v druhé polovině roku 1943. Provedení díla americkým dirigentem Murrym Sidlinem a přibližně dvoustčlenným souborem se sólisty, místními sbory a orchestrem Katolické univerzity ve Washingtonu, rozšířeným o komorní orchestr Virtuosi Pragenses, se pod patronací a ve spolupráci s Památníkem Terezín uskuteční 21. 5. 2006 odpoledne ve 14.00 hodin v bývalé Městské jízdárně v Terezíně.

Premiéra tohoto představení, doplněná projekcí s autentickými

výpověďmi osob, které prošly terezínským ghettem a byly přímými účastníky původního nastudování *Rekviem* dirigentem Rafaelem Schächterem, se konala v dubnu 2002 v Portland Expo Center v Oregonu. Další reprízy se uskutečnily v loňském roce v dubnu pod záštitou prezidenta České republiky Václava Klause a prezidenta The Catholic University of America Rev. Davida M. O'Connella ve Washingtonu a v listopadu v sále Rochester Philharmonic ve státě New York.

Legendární dirigent a sbornistr Rafael Schächter přišel do Československé republiky z Rumunska a po studiu v Brně absolvoval pražskou konzervatoř. Nějakou dobu působil i ve slavném Děčku E. F. Buriana. V roce 1937 založil v Praze vlastní Komorní operu.

Do Terezína přišel s prvními transporty v roce 1941. Do terezínských hudebních aktivit se zapsal ještě před uvedením Verdiho oratoria v roce 1942 památným nastudováním *Prodané nevěsty*.

Rafael Schächter zahynul za pochodu smrti při evakuaci Osvětimi.

Vstup na Rekviem bude volný, podrobnosti o získání vstupenek budou sděleny dodatečně.

PROHLÁŠENÍ TEREZÍNSKÉ INICIATIVY

Terezínská iniciativa je sdružením několika set dosud žijících českých židovských obětí holocaustu a několika desítek jejich potomků. Jsme organizací nepolitickou a našimi deklarovanými cíly jsou péče o památku těch, kteří nepřežili, o dnešní sociální situaci přeživších a úsilí přispět k tomu, aby se něco takového, co jsme prožili my, již nikdy neopakovalo.

V posledních měsících sledujeme s obavami a hrůzou diskusi, která se rozvinula kolem bývalého cikánského tábora v Letech. Slyšíme, že to nebyl žádný koncentrák, ale pracovní tábor, a pokud tam někdo umřel, tak proto, že nechtěl pracovat a nedodržoval hygienu. Taková vyjádření dobře známe z doby nacistické i pozdější. Terezínské ghetto nebylo koncentrák, ale „Židovské sídelní území“, tak se to přece zcela oficiálně jmenovalo; několik milionů sovětských válečných zajatců, kteří na podzim a v zimě 1941 zemřeli v zajateckých táborech, si za to mohli sami, protože se nemylí; estonské Raasiku nebo polská Treblinka, kde byli během hodiny po vystoupení z vlaku lidé po tisících zabíjeni, nebyly koncentráky, vždyť tam nebyl ostnatý drát jako v Buchenwaldu; na dopisnicích, které museli lidé před smrtí v plynové komoře napsat, byla uvedena adresa odesílatele Pracovní tábor Birkenau.

Je třeba jasně říci, že všechna tato místa, a také Lety, byla součástí promyšleného a s velkým úsilím prováděného projektu německého státu na usmrcení několika milionů Evropanů. Diskuse o názvech, uniformách strážců, množství polední šlichty, je v lepším případě absurdní, v horším případě snaha o relativizaci genocidy a příprava na další akci toho druhu.

Předsednictvo Terezínské iniciativy

ROZHOVOR SE STAROSTOU TEREZÍNA ING. JANEM HORNÍČKEM

Foto: Lukáš Krákora

Představte se, prosím, našim čtenářům, členům Terežínské iniciativy.

Je mi 42 let, pocházím z obce Počaply, z rodiny zahradníka. Moji rodiče celý život pracovali v zemědělství a já jsem tomu zůstal věrný. Jsem zemědělský inženýr, obor rostlinná výroba.

Pracoval jste v tom oboru?

Mám i zemědělskou praxi, pracoval jsem v Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a nějaký čas v oblasti pozemkových úprav, ve firmě, která má sídlo v Litoměřicích.

Žijete v Terežíně?

Ne, žiji v Počaplech, což je jedna ze tří obcí, které k Terežínu patří, České Kopisty, Nové Kopisty a Počaply. Je to nejmenší obec, ale jedna z nejstarších. Má zhruba tisíciletou historii, na niž jsme pyšní. Máme tam překrásný kostel od barokního stavitele Kiliána Ignáce Dienzenhofera, je to úžasná památka. Měli jsme obrovské štěstí, před několika lety k nám nastoupil nový pan farář a kostel je dneska ve fantastickém stavu. Je to celý areál - kostel, fara a márnice, všechny tři stavby jsou zrekonstruovány a po desítkách let teprve vidíme, jak jsou krásné, je to naše pýcha.

Od kdy jste starostou Terežína?

15. listopadu to byly tři roky, co jsem nastoupil do funkce

starosty, ale už od roku 1989, od prvních svobodných voleb, jsem býval vždycky v zastupitelstvu města. Tehdy jsem už měl nabídky na funkci místostarosty, ale dával jsem přednost svému zaměstnání. A když při posledních volbách byla možnost jít pracovat na radnici, tak jsem ji využil. Myslím si, že jsem se rozhodl dobře, i když to přineslo jak plusy, tak i mínusy. Klady jsou v tom, že člověk získá další životní zkušenost, a dělat starostu v Terežíně je obrovská zkušenost. Člověk spoustu věcí vidí, spoustu věcí pochopí, je to velmi zajímavé. Má to ovšem i své stinné stránky, poněvadž ve funkci starosty začnete taky s mnoha věcmi i lidmi v uvozovkách „válčit“. Spousta lidí po městu něco chce, když nevyhovíte, tak jste jejich úhlavní nepřítel. Další špatná věc je, že začnete zanedbávat svou rodinu, protože starostou jste sedm dnů v týdnu, a to je velký problém, kterým je nejvíce postižena rodina.

Stal jste se starostou města, které je neodmyslitelně spojeno se židovskou tragédií za druhé světové války, je sídlem Památníku Terežín, jehož součástí je Muzeum ghetta, cílem individuálních i hromadných návštěv školních dětí i dospělých a všeho, co s tím souvisí. Jakou jste měl představu o práci předsedy takového města?

Tím, že jsem působil v zastupitelstvu už od roku 1989, tak jsem celý ten porevoluční vývoj prožíval, a nejsem tím nikterak

ROZHOVOR S GABY FLATOW

Foto: archiv časopisu Respekt

Útlou, rozhodnou Gaby Flatow znají všichni, kdo se zúčastňují koncertů, které v Terezíně pořádá Nadační fond Hanse Krásy. Jejich obsahem bývají převážně díla terezínských skladatelů, ale i dalších autorů. Paní Flatow objevila terezínské mistry a jejich díla nejprve pro sebe, a poté je s neúnavnou zarputilostí pravidelně uváděla v Terezíně. Psali jsme i o její roztržce s vedením města, výpovědi z místností, které dosud užívala, i o jejím rozhodnutí z Terezína odejít, doufáme, že jen nakrátko. Abyste tuto neobvyklou ženu lépe poznali a pochopili, dali jsme se s ní v Terezíně 14. ledna do delšího rozhovoru.

Současně uveřejňujeme interview se starostou Terezína ing. Janem Horníčkem, který nám poskytl 27. listopadu 2005. Seznámil nás v něm se svou prací i s dalšími plány města a sdělil nám také své stanovisko ke kauze Nadační fond Hanse Krásy.

Ráda bych vás představila našim čtenářům, členům Terezínské iniciativy, prozradte nám o sobě alespoň několik základních informací.

Narodila jsem se v Mnichově v roce 1941. Vystudovala jsem germanistiku, žurnalistiku, archeologii a divadelní vědu.

Teď ještě něco o vašich rodičích.

Můj otec pocházel z Východního Pruska, matka z Berlína, válka je zavála do Mnichova, kde jsem se narodila. Po svém otci a celé jeho rodině jsem zdědila lásku k hudbě, umění, ke kultuře. Jeho otec byl zaníceným amatérským operním pěvcem, matka milovala hru na piano. Dosud mám doma krásnou fotografii, jak dědeček zpívá a babička ho doprovází na klavír. V tomto směru byl tatínek i mým nejlepším přítelem, výborně jsme si rozuměli.

Čím byl váš tatínek?

Obchodníkem, ale miloval kulturu.

Máte sourozence?

Mám o šest let staršího bratra, je inženýr. Ale především mám báječného syna, na něhož jsem hrdá. Nedávno promoval v Oxfordu, byla jsem u toho a bylo to nádherné.

Co studoval?

Molekulární biologii, tedy něco úplně jiného než já.

Vy jste ovšem také hodně studovala, překvapilo mě, že dokonce i archeologii.

Ano, ale to nebyla běžná archeologie, spíš antika, fascinoval mě antický duchovní svět. Chtěla jsem vlastně studovat antickou filosofii, která mě silně přitahovala. A protože to nešlo, tak jsem se do toho vloudila přes archeologii.

Pro který obor jste se nakonec rozhodla?

Pro divadlo - archeologii a germanistiku jsem nedokončila, nakonec jsem vystudovala Vysokou školu výtvarného umění a hudby v Hamburku, obor herectví. A tam jsem taky skutečně hrála divadlo. Pak jsem ovšem poznala svého manžela, a byla to tak horoucí láska, že když byl jako vedoucí pracovník Goethe-Institutu delegován do Indie, hodila jsem divadlo za hlavu a odjela s ním. Tak začala moje zahraniční odyssea. Můj druhý manžel je v diplomatických službách a odyssea v zahraničí mohla pokračovat.

Procestovala a poznala jste velký kus světa.

Poznala jsem Indii a Jižní Ameriku, neznám východní Asii, která mě uchvacuje, neznám Afriku, a ani ve Spojených státech jsem nebyla dost dlouho. Rozhodně nemám pocit, že bych toho tolik poznala. Poznala jsem však krajiny, především v Indii, které jsou úplně jiné než náš svět, je to jakýsi antisvět, kde se dosud žije v úplně odlišné kultuře, a taky mystice, kterou jsem velmi intenzivně nasávala. Dělal jsem hodně jógu, žila v ašrámech.

překvapen. K tomu chci říct, že vztahy mezi městem a Památníkem jsou naprosto bezproblémové, jsou velice přátelské a příjemné. Každý máme svoji úlohu, Památník Terezín má jasně definovaný úkol připomínat to, co dělá Terezín Terezínem, a my na radnici tuto myšlenku podporujeme a svým způsobem ji pomáháme vytvářet nebo spolupracovat na ní. Pro radnici je tu ovšem i druhá stránka věci, v Terezíně žijí lidé, chtějí zde žít, a my máme úkol jim ten život zde umožnit. Terezín se za poslední roky hodně změnil, stává se z něj barevné město s opravenými fasádami, a už je tu vidět určitý pokrok. Máme samozřejmě spoustu nedostatků, protože Terezín byl desítky let zanedbáván. Dokud zde byla armáda, nebyla snaha, aby sem jezdili turisté, a zejména cizinci. Všechna kasárna byla oplocená, utajovaná, hlídaná, a nesmělo se zde fotografovat. Celé město bylo značně zanedbané, na co se podíváte, všechno potřebuje nějaký zásah. Naším úkolem je, abychom tyto nedostatky odstranili. Při svém nástupu do funkce jsem měl trochu větší oči, předpokládal jsem, že všechno půjde rychleji. Ale takový je život, všechno se urychlit nedá. Jsem rád, že se dneska můžeme lidem podívat do očí, máme zrekonstruovanou základní školu, jaká snad není v celé České republice. Dokázali jsme na ni získat 70 milionů korun, je naprosto nová, úplně jiná, než byla, a chceme tam mít krásné sportoviště. Máme tři školky, rovněž úplně zrekonstruované, nové. Začali jsme od naší mládeže, od našich dětí, a snažíme se pokračovat dál.

Setkal jste se někdy s tím, že činnost, která tu probíhá, například prohlídky města, různé veřejné akce atd., není zdejšími obyvateli dobře přijímána?

Nikdy jsem se s ničím takovým nesetkal, nikomu to nepřekáží, protože je to nedílná součást historie Terezína, a pro spoustu lidí znamenají tito návštěvníci i obživu. Já spíš cítím, že město v předcházejících letech zanedbalo další část svých dějin. Terezín zde stojí 225 let a je to úžasná stavební památka, je to pevnost bastionového typu, která se zhruba z 95 procent zachovala, což je světový unikát. Máme zde téměř 40 kilometrů podzemních chodeb, kompletní pevnostní systém. Je to část našich dějin, kdy jsme ještě patřili pod jednu z největších velmocí Evropy, Rakousko-Uhersko. Naši dědové a pradědové v tomto státě žili a bojovali za něj. Mrzí mě, sám jsem to na škole zažil, že jsme se o této části dějin nikdy pořádně neučili. Podle výkladu to byla doba temna a útisku Habsburků, kteří Čechy utlačovali, ale nikdo nás nenaučil znát jednotlivé panovníky, nebo vysvětlit úlohu Marie Terezie. V Polsku, na Slovensku, kamkoli se podíváme, zanechala úžasná stopy. Byli jsme součástí velmocí, která určovala dějiny Evropy. Dnes máme partnerské vztahy s městem Komárnem, kde na náměstí stojí bronzová socha Marie Terezie. My nemáme ani jednu. Myslím, že návštěvníci, kteří sem přijdou, by měli vidět všechno, co k městu patří, jak památky na druhou světovou válku, tak i ty, které připomínají 1. světovou válku. Myslím, že by zde mělo vzniknout muzeum, které by se věnovalo období Rakousko-Uherska, že by to Terezínu velice dobře slušelo a patřilo by to sem. My jsme vlastně taková výspa, jsme na hranici střetávání národů slovanských a germánských, myslím, že toto téma by sem velice dobře pasovalo, je to pro nás jeden z velkých úkolů.

Chcete zdůraznit, že historie města nezačíná 2. světovou válkou?

Ano, ale ne proto, že bychom připomínku židovského utrpení

chtěli zlehčovat, to rozhodně ne. Letos jsem byl prvně v životě v Osvětimi, a musím říct, že s tamním starostou by byla fantastická spolupráce, velice jsme si porozuměli. Když jsem viděl jejich město a jejich připomínky války, tak jsem si říkal, že by to měl vidět každý Čech. Terezín navštěvuje spousta lidí, ale Osvětimi je o něčem úplně jiném, tam člověk začne skutečně přemýšlet o životě a smrti.

Jenže většina terezínských vězňů byla deportována právě do Osvětimi a dalších vyhlazovacích táborů, a jen nepatrná část je přežila.

Ano, to propojení těch dvou měst je obrovské.

Na výstavě v Praze jste ukazovali váš plán vytvořit z Terezína univerzitní město.

Ano, a jsem rád, že i vláda cítí, že Terezín není jen jedním z měst České republiky, že je to město, které má celosvětový dosah, a chce mu pomoci. Se současným předsedou vlády Paroubkem jsme začali spolupracovat ještě v době, kdy byl ministrem pro místní rozvoj, a všechno je s ním konzultováno. Zkrátka jsme se rozhodli, že převezmeme veškerý vojenský majetek od armády, potažmo od státu, ale bez jediné koruny. Při tom objekty jsou v takovém stavu, že každá budova by potřebovala 400 až 500 milionů na rekonstrukci, jinak se tam nedá nic dělat. Měli jsme jen dvě možnosti, buď nechat Terezín postupně chátrat a spadnout, nebo vymyslet pro tyto objekty smysluplný projekt. Město je ovšem památkově chráněné a ke všemu se vyjadřují i památkáři. Z toho důvodu nebylo možno uplatnit například návrh na přebudování některých kasáren na koncertní sál. Pro budovy bylo třeba najít podobné využití, pro jaké byly stavěny. Myšlenka školy, vzdělávacího centra, není nová, to není moje myšlenka, ta už tady byla delší dobu, ale my jsme ji začali realizovat a uvádět do praxe. Jednoduše řečeno, budova, kde bylo ubytováno vojsko, by sloužila pro ubytování studentů, a ve staré vojenské nemocnici by bylo centrum školy. Máme tady Posádkový dům armády, bývalý Víznerův dům, kde je překrásný sál, kancelářské prostory, kuchyně atd., každá budova by našla své uplatnění. Ostatně armáda a studenti, to je velice podobná skupina, jsou mladí, mají stejné zájmy a potřeby, jenomže jedni mají flintu na zádech a druzí ji nemají. Vlastně to spolu krásně ladí, ta symbolika je neskutečná. Jsem rád, že i paní Wallström z Evropské komise to tak cítí a spolupracuje s námi. Má velkou snahu zřídit zde jedno z evropských středisek setkávání. Je to její velký cíl, který chce prosadit do rozpočtu Evropské komise pro léta 2007-2013. S projektem se seznámila a říkala, že je perfektní. Že ovšem podmínkou pro jeho splnění je, že jej musí chtít i český stát. „Když ho nebude chtít český stát, nejsme schopni pro vás něco udělat.“ Proto je tak důležité, aby vláda návrh projednala. Usnesení vlády bude i signálem do Evropy, že vláda České republiky ví, že má Terezín, a ví, že ho potřebuje řešit.

Nakonec se nemohu vyhnout problému spolupráce města s Nadačním fondem Hanse Krásy a jeho představitelkou paní Gaby Flatow. Terezínská iniciativa před jedenácti lety uvítala projekt koncertní činnosti v Terezíně, zaměřený převážně na uvádění „terezínské hudby“, kterou skladatelé vytvořili v době svého pobytu v Terezíně. Díky paní Flatow se projekt začal slibně

Jste čínorodý člověk, kam jste vkládala svou energii?

Hodně jsem se zabývala divadelními inscenacemi. V Indii jsem inscenovala indické spisovatele, ale adaptovala jsem i Brechtovy hry, jako kdyby se odehrávaly v Indii, a s indickou hudbou. Brechtovy songy jsme překomponovali a zpívaly se na indickou hudbu, to bylo fantastické. Do toho jsem byla hodně hluboko ponořená.

Jak vás místní lidé přijímali?

Nezapomeňte, že jsem pracovala s umělci, a umělci si báječně rozumějí i bez znalosti jazyka. Například indiští hudebníci - neznala jsem hindštinu a oni neuměli anglicky, ale to nám vůbec nevadilo. Herci hráli přeložené texty a hudebníci začali prostě improvizovat. Zahájila to flétna, přidala se tabla, potom sitár, a najednou se to zrodilo, bylo to tady. Jazyk jsme nepotřebovali a rozuměli jsme si. Podobné to bylo v Jižní Americe, kde jsem inscenovala indické bajky. To byl takový úspěch, že to převzala televize a hrálo se španělsky. Španělština je jednodušší než hindština nebo čeština. Té jsem rychle porozuměla, ale zpočátku jsem španělsky pořádně nemluvila. Ale když režisér přerušil natáčení, tak jsem okamžitě věděla, co má na mysli, a když jsem je přerušila já, režisér přesně věděl proč. To je umělecké dorozumívání, které nepotřebuje jazyk.

Takže všude, kam jste s manželem přišla, jste pracovala?

Ano, všude jsem inscenovala divadlo. A v Jižní Americe jsem zase začala hrát divadlo, dokonce německy, hrála jsem všude, kde bylo nějaké německé společenství, a měla jsem velké role. A všude jsem působila jako novinářka. V Indii jsem psala články anglicky, to nebyl problém. V Chile jsem pravidelně přispívala do německy psaných novin, což mi umožnilo proniknout do kulturního života Santiaga de Chile. Ale zvláště intenzivně jsem psala v Praze. Ještě předtím, než jsem přišla do Terezína.

Kdy to bylo?

Do Prahy jsem přišla v roce 1991, právě tam byly založeny německé noviny Prager Zeitung, kde byli šťastní, že hned někoho našli. Téměř dva roky jsem řídila kulturní rubriku a každý týden jsem musela naplnit své dvě stránky. A ještě jsem pracovala pro rozhlas. To byla neuvěřitelná spousta práce. Pražský kulturní život byl po revoluci tak bohatý, že materiálu jsem měla dost, čeho se mi nedostávalo, byl čas, pracovala jsem často celé noci.

Jak jste se dostala k Terezínu?

V roce 1993 jsem začala psát o Terezíně, o terezínské hudbě, a připravovala pořady o hudbě pro různé rozhlasové stanice, například v Hamburku nebo pro vysílací okruh Svobodný Berlín. Nejdelší pořad byl čtyřhodinový, dvakrát po dvou hodinách. Do toho už byla hodně zapojená Dagmar Lieblová, začala jsem spolupracovat s Karlem Bermanem, Zuzanou Růžičkovou, Evou Herrmannovou a dalšími umělci. Po dokončení tohoto pořadu, v březnu 1994, jsem začala opakovaně jezdit do Terezína - to už jsem věděla, že tady se hudba musí hrát, nejenom o ní psát. Abych se této činnosti mohla plně věnovat, dala jsem výpověď v rozhlase i v novinách.

Je obdivuhodné, že do tohoto vykořeněného města, města s přetřhanou historií, jste přinesla něco, co navazuje na historii

a vytváří určitou novou tradici.

Ano, chtěli jsme svou činností pomoci městu najít svou identitu. Identitou je bezesporu vojenská pevnost, identitou je Terezín jako vojenské město, ale patří k ní i období ghetta. Památník toto období sleduje z hlediska historického, my sledujeme linii kulturní. Chceme postavit most, který vychází z časů ghetta, navazujeme na terezínskou hudbu, a vedle ní stavíme hudbu Mozartovu, Janáčkovu, Stravinského, Smetany, Dvořáka atd. Přivádíme sem mladé lidi a vynikající umělce, abychom oba břehy spojili, vytvořili něco nového, a přitom vyzvedli to minulé, tu pozoruhodnou terezínskou hudbu.

Znala jste Elišku Kleinovou? Ta pro zachování terezínské hudby udělala hodně velký kus práce.

Eliška Kleinová byla úplně první člověk, se kterým jsem o tom mluvila. Na Pražském jaru 1993 byla na programu koncertu i skladba Gideona Kleina Partita pro smyčce, kterou dirigoval Gerd Albrecht. To už jsem věděla, že Gideon Klein nějak souvisí s Terezínem, ale to bylo všechno. Nevěděla jsem ani, že byl skladatelem, znala jsem ho jen jako pianistu. Chtěla jsem o tom napsat, požádala Českou filharmonii o nějaké podklady, a oni mě poslali za jeho sestrou Eliškou. A krátce dodali, že byla v Osvětimi a přežila. To bylo pro mě strašně těžké - jak se mohu já jako Němka podívat do očí někomu, kdo byl v Osvětimi? Trvalo mi několik týdnů, než jsem se ji odvážila zavolat. Eliška měla v sobě něco zářivého, při setkání s ní jako by vysvitlo slunce. Seděla jsem u ní dvě nebo tři hodiny a všechno mi vyprávěla, počínaje Přerovem, o životě v Praze, o Terezíně, Osvětimi, o svém útěku i o neznámém Gideonově konci. Já tam jen seděla a plakala, ale magnetofon našťástí běžel. Eliška mě pak spojila s dalšími, s Dagmar, Karlem Bermanem, Zuzanou Růžičkovou.

Eliška vlastně celý svůj život věnovala Gideonovi. Prosadila, aby šel do Prahy studovat hudbu, našla mu pedagogy, bydlel u ní, starala se o něho. A po válce pečovala o to, aby jeho jméno nebylo zapomenuto.

A dokázala to. Ovšem Gideon byl navzdory svému mládí už velmi silnou uměleckou osobností.

Jak jste došla k rozhodnutí, že se do Terezína nastěhujete a budete tu pracovat?

Měla jsem pocit, že jiná cesta neexistuje. Jinak to prostě nešlo, já tu musela zůstat. Už když jsem tady zpočátku pobíhala jako prašivý pes, jsem věděla, že zůstanu. To přišlo samo, to nebylo žádné rozhodování.

Jak se vám tady žilo, jak jste existovala?

Vlastně pozitivně, v kulturním domě jsem měla zpočátku malinkou kancelář, zdaleka ne takovou jako dnes. Večer jsem vystrčila židli za dveře a rozložila si matraci na zem. Ačkoliv už jsem tu měla nějaké bydlení, zůstávala jsem ve své kanceláři. Ne že bych měla z něčeho strach, prostě jsem nedokázala odejít. Představovala jsem si všechno, co se tady za války odehrávalo, a strašně to na mě doléhalo. Pouštěla jsem si hodně hlasitě Dvořákovo Requiem, nebo klavírní sonátu, bez hudby bych tu nemohla existovat a nemohla bych ani usnout.

Vy jste založila Nadaci Hanse Krásy?

Ano, v roce 1995, v souvislosti s Terezínským vzpomínkovým

rozvijet a zdá se, že už se tu vytvořila i jakási tradice. Jak se stalo, že tato záslužná činnost skončila nedorozuměním mezi oběma stranami, stornováním představení opery Viktora Ullmanna Císař Atlantidy a vypovězením Nadace z jejích místností?

Nadační fond Hanse Krásky tady fungoval přes deset let. Myslím, že se toho napsalo víc, než se vlastně stalo. Nastal spor o to, že Nadačnímu fondu byly kdysi pronajaty dvě místnosti v Kulturním domě. Ten však v současné době slouží podstatně širšímu okruhu kultury a koná se tu daleko více akcí než před pěti lety. Vedle hlavního sálu jsou tři místnosti a sociální zázemí, které mají sloužit účinkujícím. Protože dvě z těchto místností jsou obsazeny Nadačním fondem, zbývá pro účinkující jen jedna místnost, což je zcela nedostatečné, nepraktické, a máme z toho ostudu. To jsem řekl paní Flatow, která odpověděla, že to taky tak cítí. V té době se za rohem Kulturního domu uvolnil nebytový prostor, který byl zrekonstruován, a já jsem chtěl, aby se tam Nadační fond přestěhoval. Jenže mezitím se stala další věc, vznikla totiž mezi námi neshoda kvůli koncertu 8. května 2005. Myslím, že ze strany paní Flatow došlo k nedorozumění, a řeknu svůj názor. Město získalo dotaci na koncert sedmi hudebníků ze sedmi států, což byl původní nápad paní Flatow, který se měl v Terezíně konat 8. května. Symbolická, krásná myšlenka, napsala se žádost, a grant jsme získali. Paní Flatow měla koncert realizovat, ale přišla s tím, že tady ještě večer uvede operu Císař Atlantidy. Upozornili jsme ji, že grant není na Císaře, ale tvrdila, že peníze má. Asi tři měsíce před 8. květnem nám sdělila, že peníze nemá, že nebude koncert sedmi hudebníků,

že bude Císař Atlantidy. Vysvětlili jsme jí, že peníze získala Nadace Terezín, a že je nemůžeme použít na nic jiného, než bylo v projektu, že bychom je museli vrátit, což by byla mezinárodní ostuda, a že koncert sedmi hudebníků se musí uskutečnit. Odpověď zněla ne, bude Císař Atlantidy. Pověřili jsme tedy někoho jiného, kdo koncert připravil, a dobře to dopadlo. To byl okamžik, kdy se paní Flatow na nás začala špatně dívat, a já svým způsobem na ni. K tomu se ještě přidružila skutečnost, že jsem ji požádal, aby opustila ty dvě místnosti a přestěhovala se jinam. Nějakou dobu to trvalo, ale 24. září tu byla konference „Terezín ve třetím tisíciletí“, šel jsem za paní Flatow a navrhl jí, abychom si sedli za stůl, vyřešili to jako lidi, a neosočovali se přes média. Tam jsme se naprosto dohodli. Řekl jsem jí, že chci, aby tu Nadační fond dále působil, aby nikam neodcházela. Řekla mi, že z osobních a zdravotních důvodů si chce udělat roční přestávku. A vím, že se dohodla s panem Voglem, že by ten rok táhl Nadační fond Hanse Krásky sám. Dohodli jsme se i na tom, že umístění kanceláře vyřešíme dohodou. Všechno jsme si vysvětlili a připili si na to.

Připravujeme rozhovor i s paní Flatow, oba budou uveřejněny v jednom čísle našeho časopisu.

Věřím, že vám řekne stejné závěry, jaké jsem vám řekl já.

S Janem Horníčkem hovořila
Anna Lorencová

Foto: Matěj Stránský

festivalem. Spolu s muzikoložkou Blankou Červinkovou, které vděčím za mnohé. Řekla třeba, tohle udělej, pomůžu ti, budu s tebou. Další byla Vlasta Reittererová, tehdy ještě Benetková, docentka Karlovy univerzity, kde přednášela hudební vědu. A záhy přišla Eva Herrmannová. To byly moje opory. Eva se brzy stala nejpevnějším sloupem v každém směru. Měla plno energie, spoustu kontaktů, a pomáhala, vždycky pomohla. Dodnes jsem jí neskonale vděčná. A byli i další členové.

Našla jste tu nějakou spřízněnou duši? Nemám na mysli úřady, spíš někoho z terezínských obyvatel.

To bylo zvláštní, zpočátku, v prvním půlroce až roce, jsem třeba seděla v restauraci a nedonesli mi ani kolu ani kávu. To všechno jsem akceptovala. Stačilo mi, když jsem si ráno kupovala cigarety a prohodila s prodávacem pár vlídných slov o počasí a podobně. Nebo když jsme si v Parkhotelu s paní Raclovou řekly dvě tři slova, později několik vět. S Památníkem jsem měla od počátku dobré vztahy, a pak už se to začalo pomalu rozrůstat. Sblížila jsem se se svou účetní paní Brzákovou, s tehdejší starostkou paní Čechovou a dalšími. Na delší přátelský rozhovor to ovšem nebylo, na to moje čeština nestačila. Ale byla jsem vděčná i za vlídné pousmání nebo gesto, cítila jsem, že mnozí lidé už mě přijali. V létě jsem několikrát našla před dveřmi kanceláře kyticí kvěť, miskou s jablky nebo dvě okurky. Nemám tušení, od koho to bylo, ale myslím, že to přinesli terezínští. To bylo milé. Víc jsem nepotřebovala.

Setkala jste se i s negativními projevy?

Určitě ano, zpočátku nám třeba strhávali plakáty, nechodili na koncerty, ty byly skoro prázdné, cítila jsem určitou nevraživost. Ale zase jsme měli například velmi dobrý vztah se školou. Tak i onak. Ale neměla jsem to štěstí, abych cítila, že jsem tu vítána, od počátku tu byl určitý odstup. Současně jsem se však stále častěji setkávala i s povzbuzením, se sympatiemi.

Jak se vám dařilo to překonat, kde jste brala sílu?

Především ze svého přesvědčení, a sílu mi dodávali lidé, kteří přicházeli na koncerty - a hlavně umělci. Kdykoli jsem někoho požádala, aby v Terezíně hrál, každý to s radostí přijal. To bylo fantastické. Nejenom Němci, i čeští umělci. Mám dvě velké složky vzácných dopisů od lidí, kteří mi děkovali za koncerty. Nebo oficiální dopisy velvyslanců, to bylo pro mne velké povzbuzení.

Proč vlastně vznikla roztržka mezi vedením města a Nadačním fondem Hanse Krásy? Pan ing. Horníček mluvil o tom, že příčinou bylo vaše rozhodnutí realizovat v Terezíně 8. května 2005 operu Viktora Ullmanna Císař Atlantidy. Byla to podle vás tato skutečnost, nebo už tu předtím něco bylo?

V podvědomí určitě, myslím, že to byla už jen ta pověstná poslední kapka. Od samého počátku jsem v mnoha ohledech narážela na určitý odpor. Do jisté míry jsem to akceptovala a chápala. Skutečnost, že by tady pravidelný hudební život měla realizovat právě Němka, mohla být nahlížena velmi skepticky. Ale postupně jsme získávali přátele z české i německé strany a zejména z umělecké oblasti. Předsudky města ovšem přetrvávaly. Výbuch nastal, když jsem panu Černému, který byl předsedou Nadace Terezín a zároveň členem městské rady, ukázala e-mailo-

vou zprávu z kanceláře eurokomisařky Wallström, že se zúčastní plánovaného představení Císaře Atlantidy 8. května 2005. To nebyla pocta jen pro mne, pro nás, to byla pocta vyslovená zejména skladateli Ullmannovi i všem umělcům, kteří v ghettu působili a tvořili, ale i současným interpretům, kteří se opeře věnují. Bylo to ocenění základní myšlenky opery - autoritativní moc přežije katarzi a vzdá se svých despotických forem ve prospěch lidství. To je nadčasové poselství této opery, která, bohužel, nemohla

Foto: archiv G. Flatow

být provedena. Byl by to vlastně úspěch Terezína, neboť město bylo hostitelem paní Wallström, město by prezentovalo dílo, které se rozhodla navštívit. Několik dnů poté, co jsem o zprávě eurokomisařky informovala radnici, se konaly různé porady v Praze, k nimž mě nepřizvali, ačkoliv jsem o to prosila. Na 25. března 2005, kdy jsem byla v Berlíně, byla svolána porada do Terezína. Někdo mi to však den předtím zavolal, nazítří v 5 ráno jsem odjela z Berlína a ve čtvrt na jedenáct vstoupila do dveří místnosti, kde jednání probíhalo. Na této schůzi bylo na návrh ing. Horníčka představení Císaře Atlantidy zrušeno. S panem Voglem jsme hlasovali proti zrušení představení, ale byli jsme přehlasováni. A nejen to, zároveň jsem dostala i výpověď z našich kancelářských místností, měla jsem odevzdat klíče od sálu i klíč od „Křídla pro Terezín“, které by město bez naší činnosti nikdy nezískalo. Všechna tato opatření radnice vůči Nadačnímu fondu Hanse Krásy nás samozřejmě citelně poškodila jak finančně tak morálně, neboť směřovala proti základní motivaci naší činnosti. Považuji to dokonce za urážku Terezínské iniciativy, bývalých vězňů, kteří budou těmito opatřeními nakonec také postiženi. Nemluvě o tom, jak hluboce se to dotklo mne osobně.

Jak si to vysvětlujete?

Nevím, snad se obávali, „že jim přerostu přes hlavu“, což je směšné. Pracuji v Terezíně s nadšením a nezištně víc než 10 let, a nechci nic jiného, než tady pořádat koncerty. Nedávno jsem zjistila, že to dokonce ohrožuje mou penzi, neboť těch deset let mi bude chybět.

To už je i vážná existenční záležitost.

Velmi vážná, ale já přesto, tak jako Edith Piaf, „Je ne regrette rien“ - ničeho nelituji. Pracuji s přesvědčením, je krásné věnovat se něčemu, o čem jste přesvědčená, že je správné a potřebné. Jsem člověk, který má vize a věří v jejich realizaci. Náš úplně první koncert v roce 1994, to byl rozhodující zážitek. Čekali jsme, ►

že přijde pár lidí, a bylo plno, úplně plno. A když mi po koncertě pan doktor Schimmerling se slzami v očích podal ruku a řekl děkuji, věděla jsem, že toto je most mezi Němci a vámi přeživšími. A já jsem velmi silně pocítovala, že jsem Němka. Věděla jsem, že hudba, při níž si společně připomínáme oběti, nás spojuje. Od této chvíle jsem věděla, že musím pokračovat. V tomto okamžiku jsem začala znovu uvažovat o Rafaelu Schächtrovi a Verdiho Requiem. Věděla jsem, že toto dílo musím v Terezíně uvést. A jsme zpátky u vizí. Víte, co to znamenalo? Byla jsem sama, neměla jsem za sebou žádnou organizaci, věděla jsem, jak je dílo rozsáhlé a jak náročné to bude - to byla skutečná vize! Absolutní utopie, která s realitou neměla pranic společného. Ale já byla přesvědčená, že k tomu, aby bylo možno plně pochopit nesmírný význam Verdiho Requiem pro ghetto, musí být v Terezíně

znovu uvedeno. Koncert, jehož záštitu převzali prezident Václav Havel a Roman Herzog, se konal 9. září 1997 na 4. dvoře Malé pevnosti, který byl zcela zaplněn. Účastnily se ho přední osobnosti veřejného života, dirigoval Gerd Albrecht. I nebesa nám přála. Schylovalo se k bouři, blesky křížovaly oblohu, jakmile však Gerd Albrecht sklonil taktovku a začal se děkovat, rozzářilo se slunce. Bylo to fantastické.

Za všechnu tuhle velikou a záslužnou práci, i za čas, který jste mi věnovala, vám upřímně děkuji.

S Gaby Flatow hovořila
Anna Lorencová

MAXIMILIAN-KOLBE-WERK E.V.

Málokdo u nás asi ví, že tato instituce vůbec existuje, a jaká činnost se pod tímto názvem skrývá. Podtitul zní: Hilfswerk für KZ-Überlebende im Dienste der Versöhnung.

Kdo byl Maximilian Kolbe a proč toto prospěšné zařízení nese jeho jméno?

Polský františkánský minorita Maximilian Kolbe se narodil roku 1894 a byl zakladatelem františkánského kláštera se sídlem v Niepokalanówě. V lednu 1941 byl zatčen gestapem a dopraven do Osvětimi. - Jako trest za útěk jednoho vězně bylo v červenci 1941 namátkově vybráno deset vězňů a odsouzeno k trestu smrti umučením. Kolbe, který v této skupině ani nebyl, nabídl život svůj za život otce rodiny Franciczka Gajownicze. Uvěznili ho v bunkru, kde vězně nechávali umírat hladu. Po dvou týdnech, dne 14. srpna 1941, Maximiliana Kolbeho, vězně číslo 16670, ještě živého zavraždili fenolovou injekcí.

Maximilian-Kolbe-Werk je dobrovolná dobročinná křesťanská organizace se sídlem v německém Freiburgu. Podporuje bývalé vězně koncentračních táborů, kteří se ocitli v tíživé finanční situaci. Kromě toho jim poskytuje rekreační pobyty ve svém nádherném sídle v lucemburském Schengenu. Ročně se tu obvykle vystřídají čtyři skupiny z nejrůznějších zemí.

Vloni v září nás tam z České republiky přijelo sedm a zároveň s námi tam bylo ještě sedmáct Slováků. Pohodlně jsme bydleli a český kuchař se svou francouzskou kolegyní se o nás výborně starali.

Každý den byl pro nás připraven zajímavý a poučný program. Protože Schengen leží na rozhraní tří států, pobývali jsme střídavě v Lucembursku, ve Francii a v Německu. Všude jsme si prohlíželi pozoruhodné církevní i světské památky. Oficiálně nás přijímali starostové měst, prelát dómu v Trevíru nás provedl chrámem a hostil ve svých reprezentačních místnostech. Katolický spolek žen v Nennigu pro nás uspořádal přátelské odpoledne s pohoštěním. Na zpáteční cestě jsme se zastavili na viničním statku v Sehndorfu, kde jsme ochutnávali vína. Vedoucí pracovníci, pan Hasenmüller a pan Krug, se o nás po celou dobu obětavě starali. Tuto náročnou práci dělají dobrovolně a z přesvědčení, že musí odčinit všechno zlo, které nám bylo způsobeno. O víkendu si nás rozebraly německé rodiny do svých domovů, kde nás hostily a kde jsme se vzájemně poznávali. Všichni se upřímně zajímali o naši minulost. Ani oni neměli snadný život, neboť jejich krajem se válka přehnal hned několikrát. Všude v okolí se nacházejí vojenské hřbitovy. Jeden americký jsme navštívili, jsou tam tisíce hrobů, také řada židovských.

Kolem Mosely je nádherná krajina plná vinic. V naší skupině vládla výborná atmosféra, naši hostitelé dělali vše pro naši spokojenost, považují to za samozřejmé gesto k usmíření.

Nadace Maximilian-Kolbe-Werk je financována výhradně ze soukromých darů a chrámových sbírek.

Lisa Miková

Jak psát - Žid nebo žid?

(malá úvaha)

V našem časopise se často setkáváme s obojím způsobem psaní. A tak bych k tomu ráda něco podotkla. Nevím, co říkají Pravidla českého pravopisu dnes, od doby, kdy jsem se učila českému pravopisu, už uplynulo pár let (začala jsem s tím v Terezíně) a mnoho pravidel se mezitím přizpůsobilo všeobecnému úpadku češtiny.

Ale: Žid s velkým **Ž** platilo jako vyjádření etnika a žid s malým **ž** jako vyjádření náboženství. Má to svou logiku i paralelu: dříve se cikán psalo s malým **c** a obávám se, že to bylo vyjádření i nejasného zařazení této minority. Dnes se ovšem píše **Rom i Scinti** s písmeny velkými jako výraz etnika, nejde nutně o národ - a tomu tedy odpovídá **Žid**. Pouze chceme-li vyjádřit či zdůraznit náboženství, pak podobně jako **křesťan**, je na místě psát **žid**. Jelikož však většina těch, o nichž píšeme, zrovna náboženství moc neholduje, navíc náboženství na rozdíl od etnického původu se nedědí, myslím, že je na místě psát Žid s velkým **Ž**. Mimo gramatiky v tom cítím i kousek úcty nás samých k sobě.

ODBOJ V KONCENTRAČNÍCH TÁBORECH

V pondělí 30. ledna byl ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze rozhovor s Dr. J. Milotovou, MUDr. G. Singrem, B. Kopoldem a se mnou o odboji za války. Večer velmi zdařile moderoval Petr Brod.

Byl jsem vděčný za pozvání, protože k odboji patří i odboj v koncentračních táborech, ať už byl jakéhokoliv druhu, a já měl možnost promluvit o stále podceňovaném odboji v Birkenau a zároveň se ozvat ne jako historik nebo významný člen odboje, ale jako ten nejmenší článek, i když přece jen trochu výjimečný. Měl jsem osobně (což ovšem odporovalo zásadám konspirace) přístup k vedení chystaného odboje, které se soustřeďovalo v dětském domově, tehdy, jak bylo zvykem, zvaném po německu *kinderheimu*.

Hájím a hájil jsem tam názor, že snaha poctivě přežít, už znamenala odboj. Obě slova je třeba definovat, dnes by se řeklo „rozkrýt“. Poctivě, čestně, znamená tedy nikoliv na úkor, na újmu někoho druhého nebo dokonce celku. Kde je ovšem hranice? *Vorarbeiter*, (česky tedy předák, skutečně žil svým způsobem na úkor druhých, ale *vorarbeiter* Loewy např. chránil své pracovníky, jak jen mohl. (Určitě se najdou hlasy, že to není pravda, že Loewy byl svině. Zase otázka konkrétní situace, asi jak pro koho. Anebo byli dva, Lévi a Loewy?) Ale zde vyvstává výčitka třetího Leviho, italského spisovatele Primo Leviho: Každý, kdo přežil, přežil na úkor někoho, kdo šel do plynu. Je tomu tak. Dělal jsem *betreuera*, madricha, tedy opatrovníka a zároveň učitele. Jistě byli další, stejně schopní jako já, a pro ně už to místo nezbylo. To platí pro každého, kdo zastával jakoukoli funkci. Ale platí to pro nás pro všechny, kdo jsme prošli selekcí a šli jsme na práci, muži do Schwarzhelde, ženy hned do dvou pracovních táborů. Dokonce jsme věděli, že ti, kdo zůstávají ve *familienlágru*, jsou odsouzeni k smrti plynem. Nevzpomínám si, že by to kdokoliv kdykoliv připomněl, jen se čekalo - a to po celou válku - na konec, který i je snad osvobodí. Ostatně, chystaná vzpoura by byla ještě krutější, počítalo se, že přežije jedno, maximálně dvě procenta. Ani to nebylo jisté.

Je těžké hledat hranice, co ještě bylo morální, a co nikoliv. Přesto, nebo možná právě proto, dávám vždy důraz na to poctivě, čestně přežít. Kdyby to poctivě mělo odpadnout, platilo by pro všechny funkcionáře, kolaboranty, kuchaře, kteří se snažili přežít - dokonce zcela otevřeně - na úkor druhých.

Vyskytl se názor, že jedině ten, kdo se snažil přežít a zároveň pomáhal alespoň někomu, má právo počítat se k odboji. Je to vysoce morální požadavek, ale zcela nereálný. Když ho dovedeme do krajnosti, najdeme dvojici, kde jeden pomáhá druhému. Ten jeden může pomáhat, je dejme tomu kuchař, ale i velitel bloku (*blockältester*), ti všichni měli své oblíbené. Snažili se stůj co stůj přežít a někomu pomáhal. Ten, kdo byl pasivním příjemcem takové pomoci, tedy pod pojem odboj nespadá, sám už nemohl nikomu pomáhat. Vidíme, že určení „poctivě“ je daleko důležitější. Je srozumitelné a nakonec zahrnuje vše potřebné.

Vskutku vše?

V diskusi toho večera bylo zcela zřejmé, že publikum se o odboji se zbraní v ruce zajímalo zřetelně více než o odboj v koncentráku, který se nezdá tak hrdinský a který nepřibližoval konec války. Vyskytly se názory dělit odboj na aktivní a pasivní. I zde dojdeme ke stejným problémům. Kdo dělal spojku, nosil potravu a léky, a neměl v ruce zbraň, jaký to byl odboj, aktivní nebo pasivní?

Zdá se mi, že odboj, aktivní i pasivní, by měl být vyhrazen pro činnost se zbraní v ruce nebo bezprostředně k ní se vztahující.

Čeština má tu vzácnou vlastnost, že absorbuje cizí slova a často je významově, právě pro odstíny, rozlišuje. A v tomto smyslu - pozitivním - navrhuji rozlišit odboj a *rezistenci*.

A slovo *rezistence* - podle slovníku - znamená sice také odpor a projev odporu, ale též schopnost odolávat, vzdorovat nepříznivým vlivům, odolnost, nesouhlas. A schopnost odolávat, vzdorovat, to je přesně případ lidí v koncentračním táboře, kteří nerezignovali. Samozřejmě, když došlo k povstání jako v Treblince, ve Varšavě, či ke vzbouření *sonderkomanda* v Osvětimi, jde jasně o odboj. Podle mého soudu šlo i v Birkenau o odboj, přestože tam důkladně připravované povstání bylo na základě dodatečně prokázaných informací odvoláno.

Sám si myslím, že je škoda, že heroická kapitola o odboji a vzpouřích v koncentračních táborech nebyla sepsána, a dnes už ji nelze doplnit a zmapovat. To ovšem už je jiná problematika.

Jiří Franěk

NA PAMĚŤ RODINY

V úterý 21. února se uskutečnil v Kulturním domě v Terezíně klavírní recitál Jany Frenkové na paměť rodiny, která prošla Terezínem a dalšími koncentračními tábory. Koncert uspořádalo město, úvodní slovo přednesl starosta Jan Horníček.

Na pečlivě vybraném programu byla skladba *O matince* Josefa Suka, *Sonata a moll K 310* Wolfganga Amadea Mozarta a po přestávce *Obrázky z výstavy* Modesta Petroviče Musorgského. Celý program a virtuózní přednes klavíristky byl obecně velmi vřele přijat. Škoda, že koncert neměl dostatečnou propagaci a že obecnost nebylo tak početné, jak by si umělkyně zasloužila.

Jana Frenková (1947) se narodila v Praze a již v šesti letech začala komponovat. Vystudovala klavír a kompozici na Pražské konzervatoři, následovalo studium v Leningradě (nyní opět Petrohradě), které bylo přerušeno okupací v srpnu 1968 a odjezdem rodiny do Londýna, kde studia dokončila. V současnosti působí na Univerzitě v Bangoru v Severním Walesu, kde je vedoucí interpretačního oddělení na katedře hudebního umění. Věnuje se koncertní hře sólově i komorní a pedagogické činnosti.

mist

Jana Frenková obklopená gratulanty a květinami

(Foto: Michal Stránský)

POSKYTOVÁNÍ FINANČNÍ POMOCI OBĚTEM PROTIŽIDOVSKÉ PERZEKUCE

Ráda bych vás seznámila s čerpáním zdravotního grantu Claims Conference (dále jen CC), který dostává Terezínská iniciativa (dále jen TI) pro všechny přeživší oběti protizidovské nacistické perzekuce, žijící v ČR.

V roce 2005 došlo k tomu, že zdravotní grant CC ve výši 80 tis. USD nestačil pokrýt požadavky klientů. Samozřejmě, že velký podíl na této skutečnosti měl nižší kurs USD. Dále docházelo ke zdražování léků a zdravotních pomůcek a k jejich nižšímu příspěvku ze strany zdravotních pojišťoven. V neposlední řadě narůstal i počet klientů, kteří tento grant využívají. Vzhledem k tomu, že v předešlých letech jsme měli problém celkovou částku grantu vyčerpat, rozhodl se výbor zdravotního fondu Claims Conference (dále jen ZFCC) v srpnu 2004 zvýšit příspěvky na zdravotní pomůcky, což mělo jistě také vliv na vyšší čerpání v roce 2005. Dříve bylo čerpáno v průměru 150 tis. Kč měsíčně, v roce 2005 došlo k čerpání cca 190 tis. Kč. Z toho důvodu musel výbor ZFCC přijmout od 1. 9. 2005 opatření a pozastavit proplácení zdravotních pomůcek a částečně i léků, čímž došlo k situaci, že nemohlo být z grantu na rok 2005 proplaceno cca 400 tis. Kč.

Na základě žádosti o zdravotní grant na rok 2006 dostala TI příslib nového grantu ve stejné výši - 80 tis. USD (žádali jsme podle předpokladu skutečných potřeb o 120 tis. USD). Výbor ZFCC tedy na své schůzi dne 26. 1. 2006 rozhodl o **změně podmínek** pro poskytování finanční a materiální pomoci, které budou platit od 1. 1. 2006. Všechny žádosti, které již nemohly být proplaceny na konci roku 2005, budou vyřízeny podle nových

podmínek. Dochází v nich ke snížení příspěvků na léky, které budou hrazeny ve výši 60 %, a zdravotních pomůcek ve výši 50 %, a částečné úpravě jejich limitů. Pro rok 2006 však můžeme slíbit, že příspěvky budou klientům propláceny v běžných termínech vyřízení a nebude docházet k výpadkům, tak jako k tomu docházelo v předešlém roce. TI totiž dostává peníze od CC v několika zálohách a dodatečně po vyúčtování. Proto si musí prostředky půjčovat a v letošním roce již je možné opět spolupracovat s ŽOP, která bude vyplácení průběžně zálohovat.

Zdravotní grant CC mohou využívat všechny přeživší oběti holocaustu (nikoliv jen členové TI). Příspěvky na zdravotní pomůcky a léky budou vypláceny pouze do výše obdrženého grantu na příslušný rok. Případné informace je možné získat v sociálním oddělení ŽOP u paní Zlaty Kopecké, tel. číslo: 224 800 810.

TI obdržela na rok 2006 od CC ještě grant **Naléhavé pomoci**, týkající se osob, které jsou nemajetné a dostaly se do finanční tísně. Jde zejména o osoby, které potřebují naléhavou pomoc, ať už kvůli invaliditě, drahým lékům, zdravotním pomůckám, lékařským zákrokům nehraným pojišťovnou, nutným úpravám bytu, stěhování, nákladům na bydlení, ošacení apod. Tyto prostředky jsou určeny také všem obětem holocaustu.

Písemné žádosti je možné zaslat do sekretariátu TI, Jáchymova 3, Praha 1. V žádosti by měly být uvedeny i rodinné poměry, majetek a výše důchodu.

Věra Baumová, předsedkyně sociálně zdravotní komise TI

NOVÉ PODMÍNKY

pro poskytování finanční a materiální pomoci obětem protizidovské nacistické perzekuce.

Conference on Jewish Material Claims Against Germany, Inc. (CC) se sídlem v New Yorku, USA, poskytuje formou grantů finanční prostředky Terezínské iniciativě (TI). Tyto prostředky jsou ve smyslu grantových pravidel určeny ve prospěch dosud žijících obětí protizidovské nacistické perzekuce. Distribuce prostředků probíhá pomocí k tomu účelu zřízeného „Zdravotního fondu Claims Conference“ (ZFCC), jehož činnost řídí šestičlenný výbor, složený vždy ze dvou zástupců TI, Židovské obce v Praze (ŽOP) a Federace židovských obcí v ČR (FŽO). Výbor ZFCC ve smyslu svých stanov určuje podmínky poskytování zmíněné pomoci, stanovuje její limity a rozhoduje ve zvláštních případech. Organizační zajištění (peněžní plnění, zápůjčky) provádí ŽOP na základě smlouvy s TI. Praktický výkon činností s tím souvisejících je svěřen sociálnímu oddělení ŽOP.

Ve smyslu Stanov stanoví Výbor ZFCC od 1. 1. 2006 tyto nové podmínky pro poskytování finanční a materiální pomoci pro oběti protizidovské nacistické perzekuce v České republice.

Pomoc ze ZFCC může získat každý, kdo byl pro svůj původ postižen protizidovskou nacistickou perzekucí, je občanem ČR, narodil se nejpozději 8. 5. 1945, a v současné době žije trvale nebo dočasně v ČR. Zejména jde o vězně koncentračních táborů, ghatt, ukrývané děti (HCH) a válečné emigranty, i když jejich perzekuce začala v jiné zemi. Splnění těchto podmínek se prokazuje jednorázově při první žádosti o pomoc a osvědčuje se některým z následujících způsobů (spolu s dokladem totožnosti - OP, pasem):

- dokladem o členství v TI, HCH
- dokladem o členství v některé ŽO v ČR,
- jiným dokladem (výpisem z kartotéky transportů, osvědčením dle zákona 255/1946 Sb., rodným listem, svatební smlouvou, atd.).

Pomoc ze ZFCC lze poskytnout formou:

- A) finančního příspěvku
- B) zápůjčky zdravotních a kompenzačních pomůcek.

Na pomoc není právní nárok a poskytuje se do výše objemu prostředků v ZFCC a dle stavu skladu pomůcek. Písemné žádosti o pomoc (forma je volná, jednoduchý formulář má k dispozici sociální oddělení ŽOP) se přijímají na adrese:

ŽOP, sociální oddělení, Maiselova 18, 110 00 Praha 1.

Při první žádosti (nový žadatel) je třeba doložit oprávněnost předložením nebo zasláním kopie výše uvedených dokladů. V první žádosti je třeba uvést jméno, datum narození, adresu, případně telefon, doporučuje se uvést číslo účtu pro bankovní převod. Tyto údaje je nutné uvést i při každé změně.

Ke každé žádosti (označené jménem) je třeba přiložit kopii receptu nebo lékařského vyjádření a účetní doklad potvrzující úhradu v hotovosti (pokud se nejedná o zápůjčku). Při dlouhodobém užívání léku lze předložit potvrzení lékaře o nutnosti užívání léku po stanovenou dobu. Poskytnutí pomoci není vázáno na sociální situaci žadatele (ani v kladném, ani v záporném smyslu). Úhrady, neuvedené-li žadatel bankovní spojení, jsou zaslány poštou, nebo je lze osobně převzít v pokladně ŽOP.

A) Finanční příspěvek

Podmínkou poskytnutí příspěvku je potřeba indikovaná ošetřujícím lékařem. Finanční příspěvek lze poskytnout na tyto položky, v jednotlivých případech platí tato omezení a zpřesňující pravidla:

I) Léky

úhrada 60 %

limit měsíčního příspěvku na léky činí cca **1.000,- Kč**.

II) Zdravotní pomůcky

- zubní protetika a zubolékařské úkony

úhrada 50 %

nejvýše v úhrnu **6.000,- Kč**

- brýle, kontaktní a intraokulární čočky (implantáty)

úhrada: 50 %

nejvýše v úhrnu **2.000,- Kč**

příspěvek může být poskytnut jednou za 2 roky

- naslouchadla

úhrada: 50 %

nejvýše v úhrnu **6.000,- Kč**

příspěvek může být poskytnut jednou za 3 roky

- zdravotní matrace

úhrada 50 %

nejvýše v úhrnu **3.000,- Kč**

příspěvek může být poskytnut jednou

- ortopedické a ostatní zdravotní pomůcky a jejich opravy

úhrada 50 %

nejvýše v úhrnu **3.000,- Kč**

III) Příspěvky na léčebnou péči

- lékařské ošetření, vyšetření a jednorázové zákroky

limit na lékařské ošetření, vyšetření a jednorázové zákroky činí 1.000,- Kč a do této výše se hradí 50 %

- nadstandardní lůžkovou péči

limit na nadstandardní lůžkovou péči činí 5.000,- Kč a do této výše se hradí 50 %.

IV) Příspěvky na preventivní péči

- očkování proti klíšťové encefalitidě a chřipce (v případě, že nehradí zdravotní pojišťovna)

úhrada 100 %

Maximální úhrn všech příspěvků jednomu žadateli činí cca **12.000,- Kč** za rok.

Minimální výše žádosti o příspěvek ze ZFCC činí 200,- Kč, požadavky nedosahující této výše lze soustředit a podávat souhrnně.

V mimořádných případech hodných zvláštního zřetele lze poskytnout finanční příspěvek i nad rámec uvedených pravidel, po posouzení a schválení výborem ZFCC.

B) Zápůjčky zdravotních a kompenzačních pomůcek

Z půjčoven pomůcek, zřízených při některých ŽO, především v ŽOP, lze zapůjčit: sedačky do vany nebo sprchového koutu, berle, navlékače, podavače, tlakoměry, toaletní křesla, chodítka, antidekubitní matrace, mechanické vozíky, madla, nástavce WC. Pomůcky jsou zapůjčovány po sepsání zápujční smlouvy a na individuálně dohodnutou dobu. Po jejím uplynutí, nebo pominou-li důvody zápujčky, s ohledem na charakter pomůcky (je-li to účelné), je třeba pomůcky vrátit. Při zapůjčení protiskluzových podložek do vany nebo sprchového koutu a madel hradí žadatel 25 % pořizovací ceny. Pro zapůjčení se vyžaduje indikace lékařem nebo doporučení ergoterapeuta.

Tato pravidla byla schválena výborem ZFCC dne 26. 1. 2006 a vstupují v platnost od 1. 1. 2006 (nahrazují předešlá pravidla s platností od 1. 8. 2004).

FINANČNÍ KOMISE

Výsledky hospodaření Tereziánské iniciativy zpracovává účetní firma každé čtvrtletí. Její rozvaha, *výsledovka*, přehledy jednotlivých příjmů a vydání, průběh a stav bankovních účtů a pokladny jsou stálým podkladem každého zasedání finanční komise předsednictva Tereziánské iniciativy. Tak tomu bylo i v roce 2005.

Porovnáním s předchozím rokem jsou sledovány nejen výdajové trendy, ale i příjmové. V pololetí byl zjištěn značný rozdíl v darech od jednotlivců. Proti roku 2004 byl poloviční. Naši členové neplatí žádné členské příspěvky. Provoz našeho sdružení je z velké míry odkázan na dobrovolné příspěvky našich členů, a proto se předsednictvo rozhodlo vložit složenky do posledního loňského čísla našeho časopisu, který dostávají zdarma všichni naši členové.

Každé jednání finanční komise v roce 2005 se zabývalo jednou základní otázkou našeho hospodaření. Jak dál s dědictvím po zemřelém našem členu Dr. Tomanovi. Z příspěvků uveřejněných na 2. straně čísla 33 časopisu Tereziánská iniciativa je zřejmé, s jakou vážností se finanční komise touto otázkou zabývala. Vyslechla a zvážila názory i prizvaných finančníků a doporučila předsednictvu další postup. Předsednictvo, které podle našich stanov odpovídá za hospodaření Tereziánské iniciativy, jednomyslně schválilo dne 24. ledna 2006 návrh finanční komise. Zděděné finanční prostředky budou převedeny z termínovaného účtu u banky a investovány vhodným způsobem tak, aby se dědictví nezmenšovalo, ale naopak, aby výnosy mohly sloužit cílům uvedeným v závěti.

Jaroslav Kraus

ZPRÁVA VZDĚLÁVACÍ KOMISE

V roce 2005 nastaly kromě běžných aktivit, spojených se školními zájezdy do Památníku Tereziánský a s činností pamětníků ve školách, v Památníku a na učitelských seminářích dvě významné novinky.

Jednak byla při zasedání účastníků Nadačního fondu obětem holocaustu na popud filmového investigativního dokumentaristy Martina Šmoka vytvořena internetová skupina *Holocaust*, v níž jsou registrováni zástupci NFOH, Židovského

muzea, FŽO, Památníku Tereziánský, organizace Tváří v tvář, Tereziánské iniciativy a Institutu Tereziánské iniciativy a Martin Šmok se svým teamem. Jejím účelem je zajišťovat vzájemnou informovanost a koordinaci účastníků. Za TI se do této skupiny zapojil člen předsednictva a vzdělávací komise Ing. Pavel Werner. V této souvislosti byla vytvořena společná databáze pamětníků, kteří jsou ochotni přednášet ve školách a na seminářích, takže se tím rozšířila možnost jejich působení i mimo rámec TI.

Další významnou pomocí pro TI byl novinový článek Dr. L. Pavláta, který poukazyval na paradoxní skutečnost, že pokud chceme, aby se čeští žáci a studenti v rámci návštěvy Muzea ghetta v Tereziánské seznamovali s holocaustem, financujeme tyto zájezdy z vlastních zdrojů, protože od českých institucí, včetně Ministerstva školství, se dosud nepodařilo pro tuto činnost získat finanční podporu. Ministerstvo školství - jak jsme se o tom zmínili již v minulých číslech našeho časopisu - na to velice aktivně a rychle reagovalo a získali jsme grant na zbytek roku 2005.

Nyní je podán - a (v době psaní této zprávy) předběžně přislíben - grant na rok 2006. Tím je naše finanční situace s podporou zájezdů značně usnadněna, na druhé straně to ovšem znamená další spoustu práce s psaním žádostí o granty a s jejich vyúčtováním. Nicméně nás těší, že zájem o vzdělávací zájezdy do Tereziánska je tak velký, že limitující dnes začíná být možnost Památníku Tereziánský personálně pokrýt tento zájem. Jen pro ilustraci, v r. 2005 se vzdělávacích zájezdů do PT zúčastnilo 104 školních skupin v 58 jednodenních a 46 dvoudenních pobytech, což představuje více než 3 500 návštěvníků. Takovýto rozsah bychom, nebýt obdržených grantů, nemohli zaplatit.

Michaela Vidláková

MINULÝ ROK NA STRÁNKÁCH NAŠEHO ČASOPISU

Stalo se již tradicí, že v *předsněmovém* čísle našeho časopisu hodnotíme na jeho stránkách uplynulý rok *od sněmu do sněmu*.

Poprvé se nám v tomto období podařilo vydat čtyři dvacetistránková čísla, což byl vydavatelský cíl, k němuž jsme chtěli dospět. V redakční radě věříme, že jde o trend a nikoliv o výjimku.

V květnu 2005 jsme vydali 31. číslo, v němž jsme se především věnovali dubnovému sněmu a divadelnímu představení *Smišené (po)city*, na které rádi vzpomínáme. V zajímavém interview jsme se seznámili se spisovatelkou Helenou Epsteinovou, žijící dnes v New Yorku. V rámci 60. výročí osvobození byla řada našich členů pozvána na Pražský hrad a v Tereziánské se konalo vzpomínkové shromáždění. I tyto události byly zmíněny v časopise.

V říjnu vyšlo 32. číslo, které mimo jiné čtenáře informovalo o pokračující pouti *Brundibára* různými jevišti nejen Evropy, ale i jevišti *za velkou louží*. Čtenáři si přečetli o akcích proti přibývajícimu rasismu a antisemitismu v Česku a v úsměvném vyprávění jedenáctiletého kluka o jeho *detektivním* pátrání po *rodových kořenech*.

V lednu letošního roku spatřilo světlo světa 33. číslo, které předložilo čtenářům dva názory na to, jak do budoucna se správou financí, seznámili jsme se s Památníkem zavražděných evropských židů v Berlíně a také s přednáškovými aktivitami některých našich členů v tuzemsku i v zahraničí.

34. číslo našeho časopisu držíte právě v ruce a pevně věříme, že jste s ním spokojeni. To je konečně cíl našeho snažení a celá redakční rada se těší, že se s vámi sejde začátkem dubna na sněmu.

Za redakční radu
Michal Stránský

Na adresu místopředsedy Tereziánské iniciativy Ing. Jaroslava Krause přišel tento dopis:

Vážený pane místopředsedo,

z pověření ministra zahraničních věcí Cyrila Svobody Vám děkuji za zaslání výtisku časopisu Tereziánská iniciativa. Dovolte, abych jménem pana ministra i jménem svým popřál sdružení TI mnoho úspěchů v jeho záslužné činnosti, díky které naše společnost nikdy nezapomene na hrůzy holocaustu a bude si neustále připomínat památku jeho obětí.

S pozdravem

2. 2. 2006

Jiří Ellinger, ředitel Kabinetu ministra

PAMÁTNÍK TEREZÍN NA POČÁTKU ROKU 2006

Jan Munk, ředitel

Uplynulý rok 2005 byl rokem 60. výročí konce války a osvobození vězňů koncentračních táborů. Tomuto významnému výročí byla věnována velká pozornost a vážnost. Ve všech památnících a památných místech se konaly vzpomínkové slavnosti a ceremonie za účasti nejvyšších představitelů evropských zemí. Řady z nich se také účastnili zástupci Památníku Terezín. Tím nejvýznamnějším pietním obřadem byly vzpomínkové akce v Osvětimi. Význam této události podtrhla účast mnoha hlav států. Jednou z nich byl také prezident České republiky Václav Klaus.

Delegace Památníku Terezín se rovněž zúčastnila vzpomínkových akcí v Ravensbrücku. Při této příležitosti zde byly také zpřístupněny úpravy v naší národní expozici, které spočívaly v umístění dvou alb, z nichž jedno bylo složeno z medailonků českých vězňů a druhé bylo věnováno osudům obce Lidice. Provedené změny byly kladně hodnoceny bývalými vězni tohoto koncentračního tábora.

Významnou událostí spojenou s 60. výročí konce války byla instalace nové historické expozice a muzea v Jad Vašem v Jeruzalémě. Podle informací izraelských pracovníků se slavnostního zpřístupnění zúčastnilo až 40 hlav států, řada předsedů vlád, ministrů a dalších významných osobností. Nová expozice je nepochybně momentálně nejlepším a nejuplnějším expozičním zpracováním dějin genocidy evropských Židů během druhé světové války. Využití bohatého filmového i archivního materiálu spolu s využitím osobních a často velmi traumatických vzpomínek bývalých vězňů vytváří velmi emotivní atmosféru a ukazuje nejen fyzickou, ale i psychickou brutalitu života za ostnatými dráty, kterou německý nacismus dovedl téměř k dokonalosti.

Také v Terezíně jsme 6. května uspořádali setkání bývalých vězňů, kterým jsme si připomněli 60. výročí osvobození Terezína, utrpení jeho opět svobodných vězňů i památku všech, kteří se své svobody nedočkali. Bylo to velmi milé, téměř rodinné setkání, a pro všechny zúčastněné to byla důstojná připomínka tohoto významného výročí.

Jako v jiných letech, tak i v tom loňském se 15. 5. konala tradiční Terezínská tryzna. Hlavní projev přednesl předseda senátu Přemysl Sobotka. Tak jako v jiných letech se této vzpomínkové akci zúčastnila řada významných hostů, velká část diplomatického sboru, především mnoho bývalých vězňů. Kromě toho se konaly i další tradiční ceremonie. 5. května se konala ceremonie Jom Hašoa, při které jsou čtena jména obětí židovského ghetta. 25. září se pak konala tryzna Kever Avot, kterou Památník Terezín připravuje ve spolupráci s Federací židovských obcí v ČR. Na všech těchto akcích jsme se v loňském roce setkávali.

V roce 2005 jsme v Památníku přivítali některé významné osobnosti. Především to byl německý kancléř Gerhard Schröder v doprovodu českého předsedy vlády Jiřího Paroubka. Památník a všechny jeho stálé expozice si prohlédl také nový německý velvyslanec Helmut Elfenkämper. Na počátku roku 2006 pak navštívil v mrazivém lednovém počasí Památník Terezín nový izraelský velvyslanec Arie Arazi s manželkou.

Rok 2005 byl pro Památník Terezín velmi obtížný. Dokončovaly se některé rekonstrukce a opravy povodňových škod, na které jsme již nedostali dotace ze státního rozpočtu, respektive jen ve velice omezené míře. Kromě toho se objevila řada problémů, vyvolaných povodní v roce 2002, které nebylo možné dříve předvídat. Některé problémy stále ještě není možné řešit. Např. podzemní pevnostní stavby Malé pevnosti nelze zatím opravit, protože není dořešena otázka jejich vlastnictví. Povodeň se ale také projevila v nezbytnosti vydat celou řadu materiálů pro návštěvníky, knih a publikací. To se nutně projevilo na složitosti řešení ekonomických problémů. Navzdory těmto těžkostem se podařilo dokončit obnovu našeho stálého výstavního programu, podařilo se připravit velice zajímavé příležitostné výstavy i uskutečnit všechny záměry v oblasti péče o naše sbírky.

Velmi náročný byl loňský rok také v oblasti našich vzdělávacích aktivit. Uskutečnily se jak jarní semináře pro české učitele, tak i podzimní čtyřdenní seminář s účastí zahraničních lektorů. Poprvé se podařilo připravit a také zrealizovat seminář v Jad Vašem pro pečlivě vybranou skupinu našich pedagogů. O úspěchu seminářů svědčí skutečnost, že současná kapacita našeho vzdělávacího oddělení, ale i všech souvisejících „logistických“ možností, je zamluvena na 18 měsíců dopředu. Velmi obtížné bylo plnění povinností v oblasti mezinárodní spolupráce. Kromě již zmíněných zahraničních cest se konaly dvě pracovní zasedání pléna „Mezinárodního výboru pro spolupráci v připomínání, výzkumu a vyučování o holocaustu“ (International Task Force for Holocaust Education, Remembrance and Research), která se konala v Polsku. V létě ve Varšavě a v listopadu v Krakově.

V roce 2006 nás čeká neméně úkolů. Je to rok 65. výročí vzniku „Židovského ghetta“ v Terezíně. Je prvním rokem, kdy hodláme rozšířit a zkvalitnit péči o jednotlivá výročí a pamětní dny. Je také rokem, kdy v Terezíně proběhnou významné mezinárodní konference. První takovou akci je seminář ministrů školství zemí Rady Evropy, který se uskuteční v Terezíně a v Praze ve dnech 24. - 25. dubna. Setkání organizuje Ministerstvo školství ČR ve spolupráci s Radou Evropy. Program prvního dne se bude konat v Terezíně v kině Muzea ghetta a v prostorách Magdeburských kasáren. Z členů Terezínské iniciativy se na této akci budou podílet Dr. Dagmar Lieblová a Dr. Anna Hyndráková.

Pokusil jsem se vytvořit kalendář vzpomínkových akcí, které budeme v tomto roce připravovat a na které Vás budeme zvat nebo žádat o pomoc:

- 27. 1. Mezinárodní den holocaustu
- 24. 4. seminář ministrů
- 25. 4. Jom Hašoa - čtení jmen terezínských obětí
- 2. 5. vzpomeneme výročí poslední popravy na Malé pevnosti
- 21. 5. Terezínská tryzna
- 17. 9. Kever Avot
- 16. 10. je výročí začátku transportů českých Židů do koncentračních táborů a zároveň výročí vypravení transportu s hudebníky a umělci ghetta - bude provedena opera „Císař Atlantidy“
- 24. 11. je výročí příjezdu prvního transportu do ghetta - Ak 1. Bude uspořádán koncert izraelského dětského sboru (iniciátorem je Chanan Rosen). Koncert se bude konat ve čtvrtek 23. 11. 2006.

INSTITUT TEREZÍNSKÉ INICIATIVY V ROCE 2005

Jaroslava Milotová, ředitelka

Do činnosti Institutu Tereziánské iniciativy se v minulém roce promítly hlavně dvě skutečnosti. Především uplynul již rovný tucet roků od doby, kdy byla založena bývalými vězni tereziánského ghetta Nadace Tereziánská iniciativa, posléze přeměněná v obecně prospěšnou společnost s úkolem všestranně podporovat a podílet se na vědeckém výzkumu dějin Tereziána v letech 1941 - 1945, zejména v souvislosti s nacionálně socialistickým „konečným řešením židovské otázky“, a jeho výsledky zprostředkovávat formou odborných publikací, výstav, internetových vzdělávacích a informačních programů atd. Dvanáct let trvání jakékoliv instituce je dostatečně dlouhou dobou k tomu, aby bylo možné buď provést zásadní bilanci její činnosti, nebo na podkladě jednoduchých kritérií alespoň naznačit, jakým vývojem za tu dobu prošla. Své poslání, přesně definované v zakládacím listině, Institut Tereziánské iniciativy naplňuje prostřednictvím odborných projektů velice různorodého obsahu a rovněž rozdílné realizační doby. To, nakolik se během uplynulých dvanácti let změnil rozsah jím zajišťovaných činností, do jisté míry dokládá již jen počet projektů, na kterých se v jednotlivých rocích pracovalo. Když Institut Tereziánské iniciativy, resp. jeho právní předchůdce, zahajoval svou činnost, bylo jak v roce jeho založení tak i po několika následujících letech běžné, že počet projektů se pohyboval kolem čísla 5. Typické bylo i to, že převažující část projektů byla věcně zajišťována jinými pracovišti, především Památkem Terezián a Ústavem teorie informací a automatizace Akademie věd ČR. Od roku 2001 se situace začala měnit. Počet projektů se v jednotlivých letech období 2001 - 2004 pohyboval mezi sedmi až devíti, v roce uplynulém již dosáhl čísla dvanáct. Všechny projekty byly řešeny především „pod střešou“ institutu, na jejich organizačním zajištění a věcném plnění se podílelo téměř čtyřicet lidí. Dalším možným srovnávacím kritériem je způsob finančního zajištění činnosti institutu. Jestliže po více než polovinu doby jeho existence byly projekty realizované přímo Institutem Tereziánské iniciativy, případně pod jeho záštitou financovány pouze z jednoho zdroje, a to z daru, který nám poskytovala a stále poskytuje Spolková republika Německo, opíralo se jejich finanční zajištění v minulém roce o dotace

a dary, které nám poskytlo sedm podporovatelů, domácích i zahraničních.

Za další možný ukazatel, dokládající nejen rostoucí šíři pracovního záběru Institutu Tereziánské iniciativy, ale i zájem o „produkty“, které odborné i laické veřejnosti nabízí, může posloužit statistika údajů, týkajících se využívání a sledovanosti internetového portálu www.holocaust.cz, jehož účelem je informovat českou veřejnost o dějinách holocaustu a o událostech, které se k tomuto tématu v širším slova smyslu vztahují, tedy i o antisemitismu a rasismu. Když byl v roce 2001 zprovozněn, považovali jeho autoři za úspěch, pokud ho měsíčně navštívilo kolem 15 tisíc tzv. čtenářů. Na základě statistik z loňského roku je evidentní, že nebylo ničím výjimečným, že počet návštěv měsíčně dosahoval čísla 85 tisíc. Od doby, kdy byl zahájen jeho provoz, prošel mnohými změnami. Podstatně se rozšířila struktura a rozsah informací, výrazně se také zvýšila kvalita jejich zpracování. V současnosti obsahuje téměř dva tisíce kratších či delších textů a několik set obrazových příloh. Jsou v něm nabízeny přehledné texty o dějinách holocaustu, koncentračních táborů a ghatt, vzpomínky přeživších, překlady dobových dokumentů, ukázky ze židovského tisku, recenze publikací. Je na něm rovněž umístěna sekce o židovských komunitách v českých zemích, jejich dějinách, židovských památkách, pamětních deskách či památnících holocaustu. Pravidelně každý týden tu uveřejňujeme aktuální informace o výstavách, přednáškách, konferencích, vzpomínkových a vzdělávacích akcích souvisejících s tematikou holocaustu. Prostřednictvím internetového portálu www.holocaust.cz jsou uváděny dílčí fáze mezinárodního projektu zaměřeného na výuku dějin holocaustu na středních školách, o kterém jsme již podali některé informace v předchozích číslech bulletinu Tereziánské iniciativy, financovaného z fondů Evropské unie. Součástí jsou například vzorové programy týkající se vzdělávání o holocaustu, výchovy proti rasismu a k toleranci a multikulturní společnosti, metodologické pokyny, zprávy o aktuálních vzdělávacích akcích, které probíhají ve Vzdělávacím centru Židovského muzea, Památníku Terezián, či zajišťovaných Tereziánskou iniciativou. V současné době testují zpracovatelé tohoto projektu jeho další komponenty před jejich zveřejněním přímo na středních školách.

Mimořádný zájem o internetový portál www.holocaust.cz v minulém roce nevyplýval pouze z toho, že jak laikům, tak i odborným institucím a orgánům státní správy poskytuje široké spektrum informací k dané tematice, ale nepochybně byl ovlivněn i faktem, že si po celý rok 2005 s mezinárodní veřejností na bezpočtu pietních shromážděních a vzpomínkových akcích připomínala 60. výročí ukončení druhé světové války. Mezinárodní vzpomínkové akce byly zahájeny 27. ledna, v den, kdy v roce 1945 osvobodila sovětská armáda koncentrační tábor Osvětim, který se do historie lidstva natrvalo zapsal jako místo symbolizující genocidu evropských Židů, nacistické bezpráví vůči přílušníkům ostatních národů a bezpočet zločinů proti lidskosti, ke kterým v letech války došlo. Připomínání si těchto událostí bylo pro řadu mezinárodních institucí podnětem k tomu, aby byly vypsány podmínky pro financování odborných projektů, jejichž prostřednictvím byly zachyceny osudy obětí války a holocaustu. Mezi takovéto projekty náleží i projekt „Tereziánské album: Digitalizace dokumentů obětí konečného řešení židovské otázky v českých zemích“, který schválila a na který jako jediné instituci v ČR přidělila finanční prostředky Evropská komise (Directorate General for Education and Culture, Brussel).

Jedná se o dlouhodobý projekt, který výrazně změní charakter databáze obětí „konečného řešení židovské otázky v Čechách a na Moravě“, kterou institut buduje již dvanáct let. Zprvu do ní byly vkládány jen základní informace o každém vězni tereziánského ghetta: jméno, příjmení, datum narození, deportace do a z Tereziána, datum a místo úmrtí. K výraznému prohloubení a zpřesnění těchto údajů v předchozích letech nejprve přispělo zanášení dat, která jsme získali z registračních listů, pořizovaných v době provádění tzv. druhé registrace Židů v Protektorátu Čechy a Morava v letech 1941-1943. Poté jsme ve spolupráci s Národním archivem České republiky digitalizovali dochovanou sbírku úmrtních listů vězňů ghetta obsahujících řadu informací, které nepochybně najdou široké využití při hlubším zkoumání sociologického, zdravotního aj. obrazu Tereziána 1941-1945. Prostřednictvím serveru „Terezián Digital Resource Centre“ jsme v minulém roce umožnili prohlížení sbírky úmrtních oznámení i odborným pracovníkům našich

partnerských organizací, tedy Památníku Terezín, Židovskému muzeu a Památníku Bejt Terezín v Givat Chaim Ichud. Předmětem projektu „Terezínské album“ je postupná digitalizace dokumentů z fondu Policejního ředitelství Praha uloženém v Národním archivu, které se vážou k jednotlivým osobám evidovaným v naší databázi. V těchto materiálech je obsaženo nesmírné množství údajů, týkajících se životních osudů pražských Židů v době před jejich deportacemi do Terezína a vyhlazovacích táborů. Vypovídají nejen o jejich vzdělání, sociálním postavení, zaměstnání, politických názorech, ale i o tak osobních věcech, jako jsou informace o jejich výšce či barvě očí, uváděné v žádostech o vydání cestovních dokladů. Pasové formuláře však většinou obsahují jeden pro nás mimořádně důležitý dokument, a to fotografii žadatele. Díky tomuto projektu značné části těch, kteří byli do Terezína deportováni z Prahy, bude po více než šedesáti letech vrácena i jejich lidská tvář. Považujeme v této souvislosti za svou povinnost poděkovat nejen ředitelce Národního archivu paní PhDr. Evě Drašarové, CSc., ale i dalším zaměstnancům této instituce za to, že vytvořili optimální pracovní podmínky a aktivně se zapojili do realizace tohoto mimořádně významného projektu.

Bylo již zmíněno, že v minulém roce probíhaly v Institutu Terezínské iniciativy práce na 12 odborných projektech. Ve vymezeném prostoru není pochopitelně možné podat zevrubné informace o všech. Ti, kteří o ně projeví zájem, budou mít možnost se s nimi seznámit ve zprávě o činnosti a hospodaření Institutu Terezínské iniciativy za rok 2005, která bude jednak uveřejněna na naší internetové stránce, nebo přímo na našem pracovišti. V následující části bude tudíž věnována pozornost jen některým z mnoha aktivit institutu, které by čtenáře tohoto bulletinu mohly zajímat. V prvé řadě se to týká naší publikační činnosti. Už na podzim minulého roku jsme v tomto bulletinu podali zprávu o tom, že byl vydán čtvrtý svazek Terezínské pamětní knihy mající podtitul „Österreichische Jüdinnen und Juden in Theresienstadt 1942-1945“, na jehož přípravě se vedle Institutu Terezínské iniciativy a Dokumentačního archivu rakouského odboje ve Vídni podíleli také odborníci dalších výzkumných pracovišť z České republiky a Rakouska. Vydání čtvrtého svazku Terezínské pamětní knihy je nepochybně důležitým předělem. Pietní formou byly uveřejněny základní údaje obětí deportací z českých zemí, Německa a Ra-

kouska, tedy těch tří skupin terezínských vězňů, které nejenže patřily k nejpočetnějším, ale měly i největší vliv na utváření obrazu terezínského ghetta.

Stejně jako v předchozích letech připravili jsme i v minulém roce českou a německou verzi ročenky Terezínské studie a dokumenty. Jubilejní desátý svazek české verze obsahuje 15 studií, článků a esejů od autorů z Čech, Izraele, Německa, Rakouska a USA. Jsou mezi nimi i dva bývalí vězni ghetta Ruth Bondyová a Jiří Kosta. Ten ve svém článku vzpomíná právě na události související s koncem druhé světové války: na pochod smrti, který s několika dalšími terezínskými vězni absolvoval z osvětlimského pobočného tábora v Hlivicích do koncentračního tábora v Blechhammeru, na osvobození a návrat domů do vlasti. Ruth Bondyová v esejí Život s hmyzem zachycuje každodenní boj všech terezínských vězňů, tedy i svůj vlastní, s nelidskými hygienickými podmínkami patřícími ke každodennosti života v nacistických ghettech a koncentračních táborech, který byl zároveň i bojem za udržení si lidské důstojnosti. Z dalších příspěvků považujeme za mimořádně zajímavou studii německého historika Alfreda Gottwalda o roli Říšské dráhy v procesu logistického zajištění hromadných deportací evropských Židů do ghet, koncentračních a vyhlazovacích táborů, jejíž zkrácená verze vzbudila mimořádnou pozornost již na konferenci v Terezíně v roce 2004. Zásadní význam má i studie dalšího německého historika, Petera Kleina, který se v ní zabývá otázkou, zda Terezín byl ghettem či koncentračním táborem. Jde o významnou práci, týkající se problematiky typologie nacistických perzekučních zařízení na území Protektorátu Čechy a Morava. Americký badatel Richard Pinard ve svém článku zrekonstruoval antisemitskou kampaň, probíhající na vlnách protektorátního rozhlasu v době zahájení hromadných deportací, která měla sloužit k jejich propagandistickému zdůvodnění, historička Beate Meyer analyzovala postoje představitelů Říšského sdružení Židů v Německu k terezínskému ghettu, Uwe Hossfeld pro nás napsal studii o jednom z vedoucích nacistických rasových ideologů Hansi Friedrichu Güntherovi, omylem často považovém za otce šéfa pražské Ústředny pro židovské vystěhovalectví Hanse Günthera.

K důležitým výstupům projektu Lidé na úteku, vedeném Kateřinou Čapkovou, o jehož účelu jsme již informovali, nepat-

řily jen studie, které budou uveřejněny ve dvanáctém svazku naší ročenky, ale i participace na přípravě výstavy „Exil v Praze a v Československu 1918-1938“, kterou bylo možné zhlédnout v Clam-Gallasově paláci od 27. září 2005 do 9. ledna 2006. V souvislosti s tímto projektem se na nás obrátili vědeckí pracovníci z instituce Haus der deutschen Geschichte v Bonnu a požádali o pomoc při přípravě rozsáhlé výstavy o exilu říšskoněmeckých Židů ve vybraných státech, mezi nimiž figuruje i Československo. Výstava by měla být otevřena v září tohoto roku a měla by být ke zhlédnutí v Bonnu, Berlíně a Frankfurtu nad Mohanem. Se žádostí o spolupráci se na nás obrátila i další německá instituce, Colegium Carolinum. Týká se podpory projektu na vydání monografie Jörga Osterloha Nationalsozialistische Judenverfolgung im Reichsgau Sudetenland 1938-1945, která významně přispívá k hlubšímu poznání procesu „konečného řešení židovské otázky“ v českých zemích a na niž netrpělivě čeká jak naše, tak i německá odborná veřejnost. S našimi německými partnery chceme vytvořit předpoklady pro to, aby tato práce vyšla i v českém překladu.

Ti, kteří nesli a nesou na svých bedrech podstatnou část činnosti institutu, si vždy byli vědomi toho, že nejdůležitějším kritériem kvality práce institutu je to, jakou odezvu má u domácí a zahraniční veřejnosti. Právě díky výsledkům své práce si institut v návaznosti na činnost svého právního předchůdce udržuje pověst renomovaného odborného pracoviště a je vyhledávaným partnerem pro vědecké instituce a vysokoškolská pracoviště doma i v zahraničí. Počet institucí, které projevují zájem o užší spolupráci s námi neustále roste. V loňském roce se jejich okruh rozšířil např. o Pedagogickou fakultu v Liberci, Institut žurnalistiky ve Varšavě či Ústav pro dějiny českých zemí v Kyjevě. Významně podporujeme studenty vysokých škol nejen při psaní seminárních a diplomových prací, ale i při získávání stáží a stipendií v zahraničí. Doporučení žádostí Institutem Terezínské iniciativy bývá často pro jejich udělení rozhodující. Považujeme za svou povinnost pomoci i těm, kteří pátrají po osudech svých příbuzných a přátel během války, obrací se na nás prosbou o radu při řešení restitučních případů, nároků na odškodnění. Chápeme to jako nedílnou součást plnění úkolu, jenž nám byl našimi zakladateli svěřen.

SNĚM TEREZÍNSKÉ INICIATIVY

SE KONÁ VE ČTVRTEK 6. DUBNA 2006 V PRAZE

V NÁRODNÍM DOMĚ NA VINOHRADECH.

PREZENCE OD 9.15 HODIN, SNĚM BUDE ZAHÁJEN V 10.00 HODIN.

PO SNĚMU PŮJDEME DO DIVADLA

Ve čtvrtek 6. dubna 2006 zveme účastníky sněmu (a nejen je) na návštěvu divadelního představení **SYLVIE** od Alberta R. Gurneye. Začátek představení je v 18.00 hodin, lístky si můžete objednat už nyní u Marty Jodasové (tel.: 222 310 681) v sekretariátu Terezínské iniciativy.

Cena lístku je 200,- Kč. (Jde o sníženou cenu).

Divadelní představení se koná v divadle UNGELT, Praha 1, Štupartská 1.

Jde o romantickou komedii o vztahu člověka a psa. V titulní roli vystupuje Vendulka Křížová, dále hrají Dana Syslová, Oldřich Vízner a (v trojroli) Jaromír Dulava.

Režie: Lída Engelová, výtvarník scény: Ivo Židek, kostýmy: Ivana Brádková.

Sylvie měla premiéru v roce 1998, od té doby je v Divadle Ungelt na repertoáru a je stále vyprodaná. Patří k nejoblíbenějším inscenacím Ungeltu.

Vendulka Křížová byla za roli Sylvie nominovaná na Cenu Thálie za rok 1998. Při této příležitosti o své roli řekla: „*My lidé máme, na rozdíl od pejsků, určité předsudky, zášť proti sobě, skrýváme slabosti a strachy. Budujeme si image - jak se dnes říká - a tím ztrácíme sami sebe... Člověk se málokdy tváří tak, jak opravdu cítí... Sylvie si mne získala bezelstností, přirozeností a pravdivostí svého konání. Má sice své rozmary a nálady, ale u ní je všechno snesitelné, je to čistá duše. Já ji musím hájit, já ji mám ráda.*“

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Tel./fax: 222 310 681, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz

Redakční rada: Eva Fantová, Doris Grozdanovičová, Jiří Kotouč, Jaroslav Kraus, Anna Lorencová, Milena Procházková, Michal Stránský, Eva Štichová

Bankovní účty: v Kč: 59433011/0100, v EUR: 342781234555011/0100, v USD: 348331234555011/0100

Číslo 34 vyšlo v březnu 2006.

MK ČR E 10779